

श्रोत: काव्तिपुर, २०७३/०४/२२

जलविद्युत्मा बैंक लगानी साढे ८२ अर्ब

यज्ञ बज्जाडे

जलविद्युत् आयोजनामा वाणिज्य बैंकहरूले ८२ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन्। सञ्चालनमा रहेका २६ वटा वाणिज्य बैंकहरूले निर्माणाधीन करिब ५० वटा आयोजनामा गत असारसम्म उक्त रकम लगानी गरेको राष्ट्र बैंकको तथ्यांक छ। पछिल्ला वर्षहरूमा यो क्षेत्रमा बैंकहरूको लगानी बढ्दो क्रममा छ। जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी विस्तार गर्ने सरकारी नीति र राष्ट्र बैंकको निर्देशनका आधारमा बैंकहरूले यो क्षेत्रमा लगानी बढाएका हुन्। हाल वाणिज्य बैंकहरूले जलविद्युत्मा निश्चित प्रतिशत लगानी गर्नुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था छ। राष्ट्र बैंकको निर्देशन अनुसार हाल वाणिज्य बैंकहरूले कुल लगानीको न्यूनतम १२ प्रतिशत रकम कृषि र ऊर्जामा प्रवाह गर्नुपर्छ। चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमार्फत उक्त सीमा बढाएर १५ प्रतिशत पुर्याइएको छ। तर, मौद्रिक नीतिको उक्त व्यवस्था अझै निर्देशनका रूपमा आइसकेको छैन। राष्ट्र बैंकबाट प्राप्त तथ्यांकअनुसार गत असारसम्म स्ट्यान्डर्ड चार्टर्ड बैंक र कृषि विकास बैंकले जलविद्युत्मा लगानी गरेको देखिँदैन।

‘जलविद्युत् आयोजनाका लागि करिब ५० करोड रुपैयाँ बराबरको कर्जा प्रतिबद्धता भएको छ,’ स्ट्यान्डर्ड चार्टर्ड बैंकका ब्रान्ड मार्केटिङ तथा संस्थागत मामिला प्रमुख प्रमुख दिवाकर पौडेलले भने, ‘यो क्षेत्रमा करिब ३ अर्ब रुपैयाँ नन फन्डेड लगानी छ।’ यस्तै कृषि विकास बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लीलाप्रकाश सिटौलाले हालसम्म बैंकले करिब डेढ अर्ब रुपैयाँ कर्जा स्वीकृत गरिसकेको र त्यसमध्ये ११ करोड लगानी भइसकेको बताए। राष्ट्र बैंकबाट प्राप्त तथ्यांकमा जलविद्युत्मा कृषि विकास बैंकको लगानी देखिँदैन नि भन्ने कान्तिपुरको जिज्ञासामा उनले भने, ‘हामीले नियमित रूपमा तथ्यांक पठाएका छौं। के कारणले त्यस्तो आयो, मलाई थाहा छैन।’

गत असारसम्म वाणिज्य बैंकहरूको कुल कर्जा तथा सापटी १३ खर्ब ५७ अर्ब छ। त्यसमध्ये जलविद्युत् क्षेत्रको कर्जा प्रवाह ८२ अर्ब ५० करोड ५४ रुपैयाँ छ। जुन कुल कर्जाको करिब ६ दशमलव ०८ प्रतिशत हो। सोही अवधिमा कृषिमा बैंकहरूको लगानी ४ दशमलव ७ प्रतिशत छ। यी दुवै क्षेत्रको लगानी जोडदा १० दशमलव ७८ प्रतिशत हुन आउँछ। यो रकम राष्ट्र बैंकको निर्देशनभन्दा करिब १ प्रतिशत विन्दुले कम हो।

वाणिज्य बैंकहरूमध्ये ग्लोबल आईएमई बैंक र नबिल बैंकले जलविद्युत् क्षेत्रमा धेरै लगानी गरेका छन्। गत असारसम्म जलविद्युत् आयोजनामा यी बैंकको लगानी करिब ८/८ अर्ब रुपैयाँ छ। यस्तै एनएमबी बैंकको करिब ६ अर्ब ५२ करोड, एभरेस्टको ५ अर्ब ९७ करोड, नेपाल इन्भेस्टमेन्टको ५ अर्ब ३९ करोड रुपैयाँ लगानी जलविद्युत् आयोजनामा छ। यसैगरी यो क्षेत्रमा सबैभन्दा कम लगानी तत्कालीन लुम्बीनी र सिद्धार्थ बैंकको छ। लुम्बीनीको ५२ करोड र सिद्धार्थको ५४ करोड लगानी रहेको राष्ट्र बैंकको तथ्यांक छ। यो क्षेत्रमा अधिकांश बैंकको लगानी राष्ट्र बैंकको सीमाभन्दा कम छ। तर, लगानी प्रतिबद्धता समेतलाई जोडदा आवश्यक न्यूनतम सीमा पूरा भएको बैंकहरूले दाबी गरेका छन्।

जलविद्युत् आयोजनाको लगानी सुरक्षित र भरपर्दो रहेकाले बैंकहरूको लगानी बढेको नेपाल बैंकर्स संघका पूर्वअध्यक्ष राजनसिंह भण्डारीले बताए। ‘बैंक लगानी वृद्धिका लागि आयोजना प्राविधिक र वित्तीय रूपमा सम्भाव्य

हुनुपर्छ,' उनले भने, 'आयोजना राम्रो नभए नियामक निकायको निर्देशनले मात्र लगानी बढ्दैन।' अहिले जलविद्युत् आयोजनाहरू राम्रा र विश्वासनीय देखिएकाले लगानी विस्तार गर्न बैंकहरू उत्साहित भएको उनले जनाए।

पछिल्ला वर्षहरूमा जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी वातावरण राम्रो रहेकाले बैंकहरूको लगानी बढेको सानिमा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भुवन दाहालले बताए। 'आयोजना प्रतिको विश्वास र राष्ट्र बैंकको निर्देशन जलविद्युत्मा लगानी वृद्धिको कारण हो,' उनले भने, 'उक्त कारण अहिले यो क्षेत्रमा बैंक लगानी बढ्दो क्रममा छ।'

यस्तै विकास बैंकहरूले गत असारसम्म करिब २ अर्ब रुपैयाँ जलविद्युत्मा लगानी गरेको डेभलपमेन्ट बैंकर्स एसोसिएसनका अध्यक्ष कृष्णराज लामिछानेले बताए। हालसम्म भएका लगानी प्रतिबद्धतालाई समेत समेटदा उक्त रकम अझै बढ्ने उनले दाबी गरे। 'जलविद्युत् आयोजनामा ऋणका लिनुअघि निर्माणकर्ता (डेभलपर) ले ३० प्रतिशत लगानी गर्नुपर्छ,' उनले भने, 'त्यसकारण पनि आयोजना निर्माणको विश्वासनीयता बढेको हो।' हाल उपत्यका बाहिरका क्षेत्रीय विकास बैंकहरूले पनि जलविद्युत्मा लगानी गर्न चाहेको उनले जनाए।

वित्तीय प्रणालीको अधिक तरलता र लगानीका लागि अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको अभावका कारण जलविद्युत् आयोजनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लगानी बढेको स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का अध्यक्ष खड्गबहादुर विष्टले बताए। यस्तै विद्युत् आयोजना र तीनका सञ्चालकहरूको विश्वास पनि यो क्षेत्रमा बैंक लगानी वृद्धिको कारण भएको उनले जनाए। 'जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा निजी क्षेत्रको उत्साहजनक सहभागिता छ,' उनले भने, 'यसले पनि बैंक लगानी वृद्धिमा प्रोत्साहन गरेको हो।' नेपालमा लगानीको वातावरणमा सुधार भएमा आउँदा दिनमा यो क्षेत्रमा बैंक लगानी तीव्र दरले बढ्ने उनले दाबी गरे।

उत्पादनमूलक क्षेत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लगानी बढाउने राष्ट्र बैंकको नीतिका कारण जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी विस्तार गर्न वित्तीय संस्था उत्साहित रहेको राष्ट्र बैंकका प्रवक्ता त्रिलोचन पंगेनीले बताए। 'यो क्षेत्रमा लगानी बढाउनकै लागि बैंकहरूलाई पुनर्कर्जालगायत अन्य सुविधा दिएका छौं,' उनले भने, 'आउँदा दिनमा यो व्यवस्थालाई अझै सहज बनाउँदै जाने छौं।' हाल वित्तीय क्षेत्रमा रहेको अधिक तरलता र राष्ट्र बैंकको निर्देशनका कारण जलविद्युत् क्षेत्रमा बैंक लगानी बढेको उनले दाबी गरे।

हाल करिब १ सय ६ आयोजनाले २ हजार ७ सय ७ हजार मेगावाट बिजुली उत्पादनका लागि लागि अनुमति लिएका छन्। तीमध्ये करिब ५० वटा आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा छन्। ती आयोजनाबाट करिब १ हजार २ सय मेगावाट बिजुली उत्पादन हुने अनुमान छ। त्यसमध्ये निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित आयोजनाहरूबाट करिब ३ सय ५६ मेगावाट बिजुली उत्पादनको प्रक्रियामा छ। ती आयोजनाहरूमा करिब १ खर्ब रुपैयाँ लगानी भएको इप्पानका अध्यक्ष विष्टले जनाए।

'कुल लगानीको करिब ७० प्रतिशत बैंक तथा वित्तीय संस्थाको छ,' उनले भने। सरकारको लगानी रहेका आयोजनाको लगानी पनि जोडदा जलविद्युत् क्षेत्रको लगानी धेरै हुन आउँछ। यस्तै हाल ५३ आयोजनाबाट ७ सय

८२ दशमलव ५० मेगावाट बिजुली उत्पादन भइरहेको छ। त्यसमा थर्मल प्लान्टबाट उत्पादित ५३ दशमलव ४० मेगावाट जोडदा कुल बिजुली उत्पादन ८ सय ३६ मेगावाट हुन आउँछ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७३/०४/२२

बुढीगण्डकीका लागि इन्धनबाट डेढ महिनामा एक अर्ब

राजेश बर्मा

सरकारले भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न लगानीका लागि रकम नभएको बताइरहँदा बुढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाका लागि इन्धनमा लगाइएको पूर्वाधार निर्माण करबाट डेढ महिनामै एक अर्ब रुपैयाँ संकलन भएको छ । नेपाल आयल निगमले आयात गर्ने पेट्रोल, डिजेल र हवाई इन्धनमा प्रतिलिटर पाँच रुपैयाँका दरले पूर्वाधार निर्माण कर शीर्षकमा जेठ १६ देखि असार अन्तिमसम्ममा संकलित रकम एक अर्ब पुगेको छ ।

केपी ओली सरकारले चालू आर्थिक वर्षको बजेट वक्तव्यमार्फत स्वच्छ ऊर्जा विकासका लागि उपभोक्तालाई अतिरिक्त भार नपर्नेगरी पेट्रोल, डिजेल र हवाई इन्धनमा भन्सार विन्दुमै प्रतिलिटर पाँच रुपैयाँका दरले पूर्वाधार कर लिने घोषणा गरेको थियो ।

निगमका अनुसार उक्त डेढ महिनामा इन्धन खपत कम भएर आयात दर पनि घट्टा करबापत संकलित रकम केही कम हो । इन्धन आयात परिमाण बढ्दा मासिक एक अर्ब १० करोडसम्म रकम उठ्न सक्ने सम्भावना छ । पछिल्लो जुलाई महिनामा पेट्रोल दुई करोड ९४ लाख ७३ हजार लिटर), डिजेल आठ करोड ६१ लाख आठ हजार लिटर र हवाई इन्धन ९९ लाख ४० हजार लिटर आयात भएको थियो ।

नेपाल आयल निगमले आयात गर्ने पेट्रोल, डिजेल र हवाई इन्धनमा लगाइएको प्रतिलिटर पाँच रुपैयाँ पूर्वाधार निर्माण कर शीर्षकमा जेठ १६ देखि असार अन्तिमसम्ममा संकलित रकम एक अर्ब पुगेको छ ।

‘करबाट बुढीगण्डकी आयोजनाका लागि राम्रै रकम संकलन भएको छ’, निगमका प्रबन्ध निर्देशक गोपाल खड्काले भने, ‘मासिक करिब एक अर्ब कर उठेको देखिन्छ ।’ सरकारले यस्तो करबाट वार्षिक सात अर्ब रुपैयाँ उठ्ने प्रक्षेपण गरेको थियो । डेढ महिनामा उठेको रकमलाई आधार मान्ने हो भने एक वर्षमा करिब १० अर्ब रुपैयाँ उठ्ने अवस्था देखिएको छ ।

बुढीगण्डकी आयोजनाअन्तर्गत गोरखाको घ्याल्चोक र धादिङको सलाङ गाविस बीचमा पर्ने चुल्ठेभीरमा बाँध बनाएर एक हजार दुई सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने सरकारको लक्ष्य छ । दुई सय ६३ मिटर उचाइ र सात सय मिटर चौडाइ भएको बाँध निर्माण गर्ने योजना छ । आयोजना अघि बढाउन मुख्य समस्या जग्गा अधिग्रहण देखिएको छ ।

आयोजनाका लागि करिब आठ हजार बासिन्दाको जग्गा अधिग्रहण गर्नुपर्छ । जग्गा अधिग्रहण गर्न सरकारले ४६ अर्ब र आयोजना निर्माणका लागि तीन अर्ब २५ करोड रुपैयाँ विनियोजन गरेको छ ।

दुई वर्षदेखि निगम नाफामा

लामो समयदेखि घाटामा रहँदै आएको नेपाल आयल निगम पछिल्लो दुई वर्षयता नाफामा गएको छ । निगमले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि २०७०/७१ सम्ममा २४ अर्ब ९८ करोड रुपैयाँ घाटा बेहोरेको थियो । निगमले २०७१-७२ देखि भने नाफा गर्न लागेको छ । त्यस वर्ष निगमले १५ अर्ब चार करोड रुपैयाँ नाफा गरेको थियो । गत आर्थिक वर्षमा निगमले करिब १६ अर्ब नाफा गरेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७३/०४/२२

तल्लो हेंवा जलविद्युत आयोजनालाई २० करोड घाटा

पाँचथर सदरमुकाम फिदिम नगरपालिका र भारपा गाविसको सिमाना भएर बग्ने हेंवा खोलामा निर्माणधिन तल्लो हेंवा जलविद्युत आयोजनालाई रु. २० करोड घाटा लागेको निर्माण कम्पनीले जनाएको छ । गतवर्षको विनाशकारी भूकम्प, त्यसपछिको अघोषित भारतीय नाकाबन्दी र स्थानीयवासीको अवरोधका कारण निर्माण कम्पनीलाई त्यतिको घाटा लागेको बताइएको छ ।

आयोजनाको निर्माण कम्पनी माउन्टेन हाइड्रो प्रालि नेपालका अध्यक्ष सिताराम तिमिसनाका अनुसार भूकम्प र त्यसपछिको सयौँ परकम्पका कारण आयोजनाको काम प्रभावित बनेको थियो । त्यस्तै लामो समयसम्म कायम रहेको भारतीय नाकाबन्दीका कारण पेट्रोलियम पदार्थसँगै अन्य आवश्यक सामग्री आपूर्तिमा समस्या हुँदा गतवर्षको भदौ महीनादेखि बन्द भएको आयोजनाको काम फागुन महीनादेखि मात्र सुचारु भएको अध्यक्ष तिमिसनाले बताए । यता विभिन्न माग राख्दै स्थानीयवासीले गरेको अवरोधका कारण पनि करोडौँ घाटा बेर्हार्नु परेको उनको भनाइ छ ।

विसं २०७१ मङ्सिरदेखि शुरु भएको आयोजनाको काम दुई वर्षभित्रमा सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ । हाल पाँच हजार ३०० मिटर टनेलमध्ये ४ हजार मिटर टनेल निर्माण भइसकेको छ । बाँधको कार्य ५० प्रतिशत सकिएको छ । अबको नौ महीनाभित्रमा पावर हाउस निर्माणकार्य सम्पन्न हुनेछ । काममा कुनै अवरोध नआए त्यसको दुई महीनामा आयोजनाको सम्पूर्ण काम सम्पन्न गर्ने प्रालिका अध्यक्ष तिमिसनाले बताए ।

प्राइम बैङ्क र माउन्टेन हाइड्रो प्रालि नेपालको रु. तीन अर्ब ६६ करोड लगानीमा शुरु भएको आयोजना सम्पन्न भएपछि २१ मेगावट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । तर आयोजनाको लागत थप रु. २० करोड बढ्ने भएको छ । आयोजनाको काम शुरु हुनुभन्दा अगाडि कम्पनीले स्थानीयवासीसँग १० बुँदे सम्झौता गरेको थियो । तर कम्पनीले सम्झौता अनुसार सिँचाइ, पिउने पानी आदिको व्यवस्था गर्न अटेर गरेको भन्दै स्थानीयवासीले आयोजनाको काममा अवरोध पुऱ्याउँदै आएका छन् ।

आयोजना निर्माणको क्रममा फिदिम-४, स्थित डाँडा सामुदायिक वन, फिदिम-५, स्थित देउराली सामुदायिक वन र स्थानीयवासीको गरी १२ हेक्टर जग्गा अतिक्रमण भएको छ । कम्पनीले उक्त जग्गाको मुआब्जा अझै पनि उपलब्ध नगराएको स्थानीय सरोकार समितिका अध्यक्ष प्रेमप्रसाद लिम्बूले बताए । कम्पनीले स्थानीयसँग गरेको १० बुँदे सम्झौता इमानदारिताका साथ पूरा नगरे अझै आयोजनाको काम प्रभावित हुने अध्यक्ष लिम्बूको भनाइ छ ।

रासस

श्रोत: अभियान, २०७३/०४/२२

खोरङ्गा हाइड्रोका कर्मचारी आन्दोलित

पटक-पटक माग गर्दा समेत ब्यवस्थापनले आफ्ना माग बेवास्ता गरेको भन्दै खोरङ्गा जलविद्युत आयोजनाका कर्मचारी आन्दोलीत भएका छन् । सरकारले तोकेको न्यूनतम ज्याला समेत नदिएको, लामो समय देखि कर्मचारी स्थायी नगरेको, कर्मचारीलाई दिने भनेको विद्युत महशुल सुविधा समेत नदिएको भन्दै कर्मचारी आन्दोलीत बनेका हुन् ।

आन्दोलीत कर्मचारीको समूहले आफ्ना माग राख्दै जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा ज्ञापन पत्र समेत बुझाएका छन् । उनीहरूले भदौ २० सम्ममा आफ्ना मागहरू सुनुवाइ नभए सम्पूर्ण काम ठप्प पार्ने चेतावनी समेत दिएका छन् । २०६४ सालबाट शुरु भएको ९ सय ९५ किलोवाटको आयोजना शुरुभएदेखि कार्यरत केहि कर्मचारीलाई अहिलेसम्म स्थायी नगरेको उनीहरूको गुनासो छ । हाल अधिकतम ७ हजार रुपैयाँ मात्रै कम्पनीले तलब दिँदै आएकोले सरकारले तोकेको न्यूनतम ज्याला ब्यवस्थापनसँग पटक पटक माग गरेको तर सुनुवाइ नभएपछि आफूहरू आन्दोलीत हुन बाध्य भएको कर्मचारीहरू बताउछन् ।

हरेक २-२ वर्षमा तलब बृद्धिको सम्झौता भएको, कर्मचारीलाई ६० युनिट सम्म विद्युत निशुल्क गर्ने लगायतका शर्त कम्पनीले पालना नगरेको कर्मचारीले आरोप लगाएका छन् । पछिल्लो पटक साउन ६ गते कम्पनीसमक्ष आफ्ना माग राखेको तर ब्यवस्थापनले बेवास्ता गरेको कर्मचारी बताउछन् । हाइड्रोमा हाल १० जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

यता खोरङ्गा हाइड्रो प्रालिका अध्यक्ष गुरुदेव थेबेले भने भर्खरै कर्मचारीको तलब ७ प्रतिशतले बृद्धि भएको र ओभरटाइम, ग्रेडीड तथा तलब समेत गरी कम्तीमा १५ हजार रुपैयाँ कर्मचारीले प्राप्त गर्दै आएको बताए । तलब बृद्धिको समयमा कम काम गर्ने कर्मचारीको तलब थोरैमात्र बृद्धि भएकोले त्यस्ता कर्मचारीले बखेडा झिकेको उनले बताए । आफूहरूले तलब बुझाएको भरपाइ समेत देखाउन सक्ने थेबेको दावी छ ।

६० युनिट विद्युत निशुल्क दिने सहमती नभएको भन्दै आफूहरू विद्युत वितरण गर्ने निकाय समेत नभएको उनको प्रष्टोक्ति छ । ९ सय ९५ किलोवाटको हाइड्रो जिल्लाको फेमेखोलामा सञ्चालित छ ।

श्रोत: नागरीक, २०१३/०४/२२

बिजुली बेच्ने लक्ष्य- भर छैन भारतीय बजारको

लक्ष्मण वियोगी

सरकारले उच्च प्राथमिकता दिएर सस्तोमा बिजुली उत्पादन गर्न नसक्ने हो भने भारतीय बजारमा बेच्ने योजना व्यर्थ हुने देखिएको छ। भारतीय बजारमा मूल्य निरन्तर ओरालो लागेका कारण यस्तो सम्भावना कम हुँदै गएको हो। 'नेपाल-भारत प्रसारण लाइन गुरुयोजना' अनुसार सन् २०२१ पछि करिब ६ हजार मेगावाट बिजुली भारतमा बेच्ने आधार तय भएको छ। सरकारले त्यसैलाई आधार मानेर 'ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशक' पनि घोषणा गरेको छ।

निर्माण योजना अघि सारिएका वा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजना तोकिएकै समयमा पूरा गरेर आगामी पाँच वर्षभित्र बेच्न सकिने अवस्थामा पुग्नुपर्छ। महँगो हुँदै गएको आयोजना लागत घटाउँदै बिजुलीको मूल्य अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको बनाउन जरुरी रहेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक मुकेश काफ्ले बताउँछन्। अहिले पनि नेपालको बिजुली दक्षिण एसियामा सबैभन्दा महँगो मानिन्छ।

भारतमा उचित मूल्य नपाएपछि आधा दर्जनभन्दा बढी आयोजनाको अनुमति लिएका भारतीय कम्पनीले उत्पादित बिजुली किनिदिन प्राधिकरणसँग अनुरोध गरिरहेका छन्। मूल्य नपाएकैले भारतीय जिएमआर कम्पनीले ९ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णालीमा लगानी जुटाउन सकेको छैन। तामाकोसी-३ को अनुमति लिएको नर्वेजियन एसएन पावरले पनि बजार नदेखेपछि आयोजनाबाट हात झिकेको थियो।

भारतमा बिजुली बेच्ने गरी करिब साढे ८ सय मेगावाटका तिला १ र २, १ सय २ मेगावाटको लिखु-४ र ५० मेगावाटको बलेफी भारतीय कम्पनीले अनुमति लिएका थिए। तर, उता बेच्ने अवस्था नदेखिएपछि नेपालमै बेच्ने गरी निर्माण गर्न लबिङ गरिरहेका छन्। भारतमा बिजुली उत्पादनको लागत कम हुँदै गएको छ, त्यहीअनुसार मूल्य घटिरहेको छ तर नेपालमा भने उत्पादन लागत र मूल्य दुवै महँगो छ। भारतीय बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न नसकेको अवस्थामा यताको बिजुली बेचेर आर्थिक विकास हुने दीर्घकालीन योजनाको औचित्य देखिँदैन।

यहाँ उत्पादन भएको बिजुलीको मूल्य अहिले औसत प्रतियुनिट ५.३४ रुपैयाँ छ। तर, भारतीय बजारमा प्रतियुनिट करिब ४.३२ रुपैयाँ (भारु २.७०) छ। प्राधिकरणले अहिले ढल्केबर-मुजफ्फरपुरबाट ५.७६ रुपैयाँमा किनिरहेको छ। यो मूल्य यहाँ उत्पादन भएबराबरको हो। भारतमा बेच्दा उत्पादन लागत, प्रसारणशुल्क र चुहावटसमेत जोडिन्छ। यसो हुँदा नेपालको तुलनामा भारतीय बजारकै बिजुली सस्तो हुन्छ।

प्रतिकूल अवस्थामा भारतमा बिजुली बेच्ने सम्भावना न्यून हुँदै जाने स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान) का अध्यक्ष खड्गबहादुर विष्टले बताए। 'भारतमा कोइला, डिजेल तथा थर्मल प्लान्टबाट बढी बिजुली उत्पादन गरिन्छ, अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य घटेका कारण मूल्य सस्तो भएको छ,' उनले नागरिकसँग भने, 'तीव्र रूपमा त्यहाँको अर्थतन्त्र विकास भएको देखिँदैन, यही कारण पनि बिजुली सस्तो हुँदै गएको छ।' अहिलेकै अवस्थामा यहाँ उत्पादन हुने जलविद्युत्ले भारतीय बिजुलीसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने आधार नरहेको उनको तर्क छ। भारतमा अहिले ओरालो लागेको बिजुलीको मूल्य सन् २०२०/२१ सम्म वा त्यसभन्दा बढी समय रहने विश्लेषक बताउँछन्।

नेपालले बेच्ने समयमा भारतीय बिजुली नै सस्तो भएपछि उसले किन्ने वातावरण बन्दैन। भारतमा कोइला, ग्यास, सोलार, डिजेल, पानीलगायत स्रोतबाट बिजुली उत्पादन गरिन्छ तर नेपालमा जलविद्युत्को विकल्प देखिँदैन। यसैले भविष्यमा पनि यहाँको बिजुलीले भारतीय बजारमा प्रतिस्पर्धा नै गर्न नसक्ने विष्टको भनाइ छ। जलविद्युत् उत्पादन गर्न भारतमा सरकारले विभिन्न सुविधा दिने र जग्गा अधिग्रहणलगायत समस्या समाधान गरिदिने गरेको छ तर नेपालमा यसैमा ठूलो समस्या छ। सुविधा दिएर निजी उत्पादकलाई आकर्षित गर्ने योजना ल्याए पनि सरकारले कार्यान्वयन गरेको छैन। 'ढुवानी लागत, सिमेन्ट तथा डन्डी, आयोजनामा जडान हुने उपकरण सबै महँगो छ,' विष्टले भने, 'यी सबैले बिजुली महँगो बनाउँछ जुन विदेशी बजारमा प्रतिस्पर्धी हुनै सक्दैन।' सरकारले ऊर्जासंकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशक घोषणा गर्दै १० वर्षमा १० हजार मेगावाट बिजुली उत्पादनको लक्ष्य राखेको छ। सन् २०१७/१८ सम्म भारतबाट करिब एक हजार मेगावाट आयात गर्ने र त्यसपछि बेच्ने योजना छ। नेपाल-भारत प्रसारण लाइन गुरुयोजनाले पनि सन् २०२१ पछि नेपालमा बढी भएको बिजुली ११ वटा अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनबाट बेच्ने खाका कोरेको छ।

उल्लिखित दुवै विषयमा सैद्धान्तिक तालमेल देखिए पनि व्यावहारिक पक्ष फरक छ। यहाँ जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुन वर्षौं लाग्ने गरेका प्रशस्त उदाहरण छन्। विद्यमान अस्थिर राजनीतिक अवस्था र लगानीमैत्री वातावरण अभावले लक्षित आयोजना समयमा निर्माण हुने सम्भावना देखिँदैन। निर्माण भए पनि उत्पादन गरेर भारत पुर्याउँदासम्म महँगो हुने र प्रतिस्पर्धी हुन नसक्ने यस क्षेत्रका जानकारको टिप्पणी छ। यहाँको जलविद्युत्ले भारतमा थर्मलबाट उत्पादन हुने बिजुलीसँग प्रतिस्पर्धा गर्ने मूल्य नहुँदासम्म बेच्न निकै चुनौती रहेको प्राधिकरण उत्पादन निर्देशनालयका उपकार्यकारी निर्देशक शेरसिंह भाटले बताए। 'बेच्न वा किन्न आवश्यक अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन निर्माण भइरहेको अवस्था छ,' उनले भने, 'पूर्वाधार बनेर मात्र हुँदैन, मुख्य कुरा बजार हो। बजार नेपालअनुकूल भएन भने समस्या हुन्छ।' सेयर बजारमा हुने कारोबारजस्तै भारतमा हरेक दिन वा घन्टा-घन्टामा बिजुलीको कारोबार वा किनबेच हुन्छ। मागका आधारमा बजारमा जसले सस्तो बेच्न सक्थ्यो त्यही कम्पनीको बिक्री हुने अवस्था छ। भारतमा बिजुली किनबेच गर्ने दर्जनौं कम्पनी छन्। स्थानीय बजारमा प्रतिस्पर्धा गरेर नेपालले प्रवेश पाउने र भारतले त्यस्तो बजार प्रवेशको सुविधा दिनेमा पनि निजी उत्पादक शंका गर्छन्।

भारतलगायत तेस्रो मुलुकसम्म बिजुली किनबेच गर्ने सुविधाकै लागि भारतसँग विद्युत् व्यापार सम्झौता भएको छ। तर, त्यही सम्झौता भारतले उल्लंघन गरिसकेको छ। यस्तो अवस्थामा हजारौं मेगावाट बिजुली निकालेर भारतमा बेच्ने अवस्था देखिँदैन। देशमै खपत गर्नुभन्दा बेच्ने लक्ष्यले आयोजना बनाउने सरकारी योजना प्रभावकारी नहुने प्राधिकरणकै इन्जिनियर बताउँछन्।

विदेशी लगानीमा आयोजना निर्माण गर्दा अमेरिकी डलरमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) गर्नुपर्ने हुन्छ। तर, यसका लागि उचित दररेट तोकिएको छैन। सरकारले जोखिम लिएर आयोजना निर्माण गरे पनि उत्पादित बिजुली महँगो हुने हुँदा भारतीय बजारमा प्रतिस्पर्धी हुँदैन।

गुरुयोजनाले सन् २०२१ सम्म ६ हजार, २०२५ मा १२ हजार र २०३५ सम्म २४ हजार मेगावाट बिजुली भारतमा बेच्न सकिने अनुमान गरेको छ। यही आधारमा पूर्वाधार बन्दै गएकाले आयोजना सस्तो बनाउन सरकारले पहल गर्नुपर्ने प्राधिकरण भारप्रेषण केन्द्रका प्रमुख प्रबल अधिकारीले बताए। 'दुईपक्षीय सम्झौता र 'एक्सचेन्ज' दुवै तरिकाले बेच्ने गरी सरकारले प्रक्रिया अघि बढाउनुपर्छ,' उनले भने, 'दुवै तरिका अपनाउँदा मूल्य नियन्त्रण हुन सक्छ र नेपालको बिजुलीले बजार पाउन सक्छ। यद्यपि हाम्रा लागि यो चुनौती छ।'

श्रोत: अभियान, २०७३/०४/२२

जलविद्युत परियोजनामा बीस करोड घाटा

पाँचथर सदरमुकाम फिदिम नगरपालिका र भारपा गाविसको सिमाना भएर बग्ने हँवा खोलामा निर्माणधिन तल्लो हँवा जलविद्युत आयोजनालाई रु २० करोड घाटा लागेको निर्माण कम्पनीले जनाएको छ ।

गतवर्षको विनाशकारी भूकम्प, त्यसपछिको अघोषित भारतीय नाकाबन्दी र स्थानीयवासीको अवरोधका कारण निर्माण कम्पनीलाई त्यतिको घाटा लागेको बताइएको छ ।

आयोजनाको निर्माण कम्पनी माउन्टेन हाइड्रो प्रालि नेपालका अध्यक्ष सिताराम तिमिसनाका अनुसार भूकम्प र त्यसपछिको सयौं पराकम्पका कारण आयोजनाको काम प्रभावित बनेको थियो ।

त्यस्तै लामो समयसम्म कायम रहेको भारतीय नाकाबन्दीका कारण पेट्रोलियम पदार्थसँगै अन्य आवश्यक सामग्री आपूर्तिमा समस्या हुँदा गतवर्षको भदौ महिनादेखि बन्द भएको आयोजनाको काम फागुन महिनादेखि मात्र सुचारु भएको अध्यक्ष तिमिसनाले बताउनुभयो ।

यता विभिन्न माग राख्दै स्थानीयवासीले गरेको अवरोधका कारण पनि करोडौं घाटा बेहोर्नु परेको उहाँको भनाइ छ ।

विसं २०७१ मङ्सिरदेखि सुरु भएको आयोजनाको काम दुई वर्षभित्रमा सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ । हाल पाँचहजार ३०० मिटर टनेलमध्ये ४ हजार मिटर टनेल निर्माण भइसकेको छ । बाँधको कार्य ५० प्रतिशत सकिएको छ । अबको नौ महिनाभित्रमा पावर हाउस निर्माणकार्य सम्पन्न हुनेछ । काममा कुनै अवरोध नआए त्यसको दुई महिनामा आयोजनाको सम्पूर्ण काम सम्पन्न गर्ने प्रालिका अध्यक्ष तिमिसनाले बताउनुभयो । प्राइम बैंक र माउन्टेन हाइड्रो प्रालि नेपालको रु तीन अर्ब ६६ करोड लगानीमा सुरु भएको आयोजना सम्पन्न भएपछि २१ मेगावट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । तर आयोजनाको लागत थप रु २० करोड बढ्ने भएको छ ।

आयोजनाको काम सुरु हुनुभन्दा अगाडि कम्पनीले स्थानीयवासीसँग १० बुँदे सम्झौता गरेको थियो । तर कम्पनीले सम्झौता अनुसार सिँचाइ, पिउने पानी आदिको व्यवस्था गर्न अटेर गरेको भन्दै स्थानीयवासीले आयोजनाको काममा अवरोध पुऱ्याउँदै आएका छन् ।

आयोजना निर्माणको क्रममा फिदिम-४, स्थित डाँडा सामुदायिक वन, फिदिम-५, स्थित देउराली सामुदायिक वन र स्थानीयवासीको गरी १२ हेक्टर जग्गा अतिक्रमण भएको छ ।

कम्पनीले उक्त जग्गाको मुआब्जा अझै पनि उपलब्ध नगराएको स्थानीय सरोकार समितिका अध्यक्ष प्रेमप्रसाद लिम्बूले बताउनुभयो । कम्पनीले स्थानीयसँग गरेको १० बुँदे सम्झौता इमानदारिताका साथ पूरा नगरे अझै आयोजनाको काम प्रभावित हुने अध्यक्ष लिम्बूको भनाइ छ । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२३

५२ मेगावाटको लाप्चे खोलासँग पीपीए

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र ५२ मेगावाटको अपर लाप्चेखोला जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक इनर्जी भेन्चर प्रालिबीच विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) भएको छ ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक मुकेशराज काफ्ले र भेन्चर प्रालिका निर्देशक महेश खरेलबीच पीपीएमा हस्ताक्षर भएको हो । हिउँदमा प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्ने गरी पीपीए भएको निर्देशक खरेलले जानकारी दिए ।

आयोजनाले एक वर्षभित्र वित्तीय व्यवस्थापन गरी चार वर्षभित्र निर्माण पूरा गर्ने लक्ष्य राखेको छ । दोलखाको लामाबगर गाविसमा पर्ने अपर लाप्चे खोला जलविद्युत्को सर्भेक्षण लाइसेन्स लिएर निर्माण कार्य अघि बढाएको आयोजनाले स्वदेशी पुँजीको उपयोग गरेर जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने लक्ष्य राखेको छ । “देशले ऊर्जा संकट भोगिरहेका बेला आयोजनाले लोडसेडिङ न्यूनीकरणका लागि सहयोग गर्नेछ,” निर्देशक खरेलले भने ।

८ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनाबाट हिउँदमा ४४.०२६ गिगावाट आवर र वर्षामा २४१.०९४ गिगावाट आवर गरी वार्षिक २८५.१२१ गिगावाट आवर विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । यो विद्युत् उत्पादनपछि आयोजनाबाट वार्षिक १ अर्ब ५२ करोड आम्दानी हुनेछ ।

४ सय ४५ मिटर हेड रहेको आयोजनामा लप्चीको फेम्बु बगरको लप्ची खोला र लप्चीगढमा बाँध बाँधेर त्यहाँबाट ६ किलोमिटर सुरुङ निर्माण हुनेछ ।

आयोजनाका अनुसार आयोजनाबाट उत्पादित बिजुली सिंगटी सबस्टेसनमा जोडिनेछ । यसबारे विद्युत् प्राधिकरणको ग्रिड विभाग र भेन्चर प्रालिबीच कनेक्सन एग्रीमेन्ट भइसकेको छ ।

आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ अध्ययन भइरहेको छ । छिट्टै अध्ययन सम्पन्न सकिने र वित्तीय व्यवस्थापनका लागि बैकहरुसँग छलफल भइरहेको आयोजनाले जनाएको छ । भेन्चरका निर्देशक खरेलका अनुसार आयोजनामा लगानीका लागि केही स्वदेशी बैकहरुसँग छलफल चलिरहेको छ ।

आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् २५ किलोमिटर १३२ केभीको डबल सर्किट क्षमताको प्रसारण लाइनमार्फत गोंगरमा निर्माण हुने माथिल्लो तामाकोसीको स्विच्याडमा जोड्ने योजना छ ।

प्रस्तावित माथिल्लो लाप्चे खोला माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजना रहेको लामाबगरभन्दा २० किलोमिटर माथि पर्छ । लाप्चे खोला तामाकोसीकै सहायक नदी हो । आयोजनाको बाँधस्थल ४ हजार मिटरको उचाइमा छ ।

प्रवर्द्धकका अनुसार यो आयोजना सम्भवत हालसम्म अध्ययन र प्राधिकरणसँग पीपीए भएकामध्ये सबैभन्दा उच्च स्थानमा रहेको आयोजना हो ।

आयोजनाबाट कुनै पनि घरपरिवार विस्थापित हुनेछैनन् । तिब्बती सीमा नजिक रहेको लामाबगर-१ मा १६ घरका २८ परिवारका १ सय ९० जनसंख्या छ ।

सोही खोलाको तल्लो क्षेत्रमा नासा हाइड्रोपावर कम्पनीले १६३ मेगावाटको लाप्चे खोला नामबाट अर्को आयोजनाको अध्ययन गरिरहेको छ ।

त्यसैगरी जुमखोलामा सानिमा हाइड्रोपावरले ६२ मेगावाटको आयोजना अध्ययन गरिरहेको छ । यी तीनवटै आयोजनाको सम्पूर्ण संरचना लामाबगर गाविसको वडा नम्बर १ मा तयार हुनेछन् ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२३

‘स्वदेशी लगानीमा जलविद्युत् बनाउन माग’

मुलुकभित्रै लगानी जुट्न नसक्ने र वैदेशिक लगानी पनि भित्र्याउन नहुने भन्ने दुई अतिवादी सोचका कारण नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा उल्लेख्य लगानी आउन नसकेको आयोजित कार्यक्रमका वक्ताहरूले जोड दिए । राष्ट्रिय सरोकार अभियानले आयोजना गरेको ‘नेपालको जलस्रोत विकासमा अरुण तेस्रोको निर्माण किन र कसरी?’ विषयको अन्तरक्रियाका सहभागीले प्रष्ट नीति तथा योजनाको अभावमा मुलुक सधैं अँध्यारो रहनुपर्ने अवस्थामा रहेको उल्लेख गरे ।

मुलुकभित्रै पनि भरपर्दो लगानीको स्रोत रहेको, प्राविधिक जनशक्ति, साधन र स्रोतसमेत रहँदारहँदै पनि नीतिगतरूपमा प्रष्टताको अभावमा जलविद्युत् क्षेत्र केवल भाषण गर्ने र लेखनका लागि मात्रै सिमित रहेको उहाँहरूको कथन थियो ।

ठूला र मझौला जलविद्युत् आयोजना अगाडि बढाउन सक्ने साधन र स्रोत हुँदाहुँदै पनि महत्वपूर्ण आयोजना विदेशी कम्पनीलाई सुम्पने प्रवृत्ति बढेको उनीहरूको कथन थियो । ऊर्जाविद् डा. गोपाल शिवाकोटी ‘चिन्तन’ले अरुण तेस्रो, माथिल्लो कर्णाली, माथिल्लो मर्याङ्दी जस्ता ठूला जलविद्युत् आयोजना स्वदेशी लगानीमा स्वदेशी स्रोत नै प्रयोग गरेर अगाडि बढाउन सकिने भएपनि सरकारले विभिन्नरूपमा विदेशी कम्पनीलाई सुम्पेको बताए । अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजना आजभन्दा २५ वर्ष पहिल्यै निर्माण हुनसक्ने अवस्था रहँदारहँदै पनि आर्थिक चलखेलका कारण रोकिएको उल्लेख गर्दै उनले गलत मनसाय राख्नेले आयोजना पनि नबनाएको र आफूहरूलाई विकास विरोधीको बिल्ला भिराएको स्पष्ट पारे ।

ऊर्जा क्षेत्रका जानकार डा. बलबहादुर अधिकारीले ठूला आयोजना निर्माण गर्न चाहने कम्पनी र संस्थाले राष्ट्रिय एवम् स्थानीयको माग र उनीहरूको अधिकतम हितलाई ध्यान दिनुपर्ने बताए ।

स्वदेशभित्रै पनि लगानी जुटाउन कुनै समस्या नपर्ने भएपनि सरकारले त्यसतर्फ ध्यान नदिई केवल विदेशी भित्र्याउने नाममा साधन र स्रोतको अवमूल्यन गरेको उनको भनाइ छ । रासस

श्रोत: अभियान, २०७३/०४/२४

बूढीगण्डकी प्रभावितद्वारा अनुदान र मुआब्जा माग

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुँदा प्रभावित हुने गोरखा र धादिङ्का स्थानीय जनताले घर बनाउन रु. दुई लाख अनुदान रकम र रोकका गरिएको जग्गाको मुआब्जा माग गरेका छन् ।

गोरखा उद्योग वाणिज्य सङ्घअन्तरगत आरुघाट उद्योग वाणिज्य सङ्घको पहलमा आइतबार आरुघाटमा भएको भेलाले अनुदान रकम वितरणमा ढिलाइ भएको र मुआब्जा वितरणमा आलटाल गरिएको भन्दै सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने निर्णय गरेको हो ।

आरुघाट उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष बुद्धिप्रसाद श्रेष्ठको अध्यक्षतामा भएको भेलामा धादिङ्कस्थित विशालनगरका बूढीगण्डकी प्रभावित पनि सहभागि थिए । अन्य गाविसका भूकम्पपीडितसँग अनुदान वितरणका लागि सम्झौता सकिएको भए पनि बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रमा अहिलेसम्म अनुदान सम्झौता शुरु नगरिएको भन्दै उनीहरूले अनुदान वितरणको प्रक्रिया शुरु गर्न आग्रह गरेका हुन् । आरुघाटका गणेश श्रेष्ठका अनुसार बैठकले अनुदान, मुआब्जा माग गर्नेलगायत सात बुँदे निर्णय गरेको हो ।

‘आरुघाट बजार डुब्ने हल्लाले व्यापार, व्यवसाय ठप्प भयो । बैङ्कबाट लिएको ऋणको ब्याज तिर्न सकेनौं’ श्रेष्ठले भने, ‘भूकम्पले घर भत्काएको हो अनुदान रकम दिएनन् । ऋणको ब्याज सरकारले वा राष्ट्र बैङ्कले मिनाहा गर्नुपर्छ । होइन भने मुआब्जा र अनुदान लेऊ ।’ बूढीगण्डकी जलविद्युत्को जलाशयको सतहले आरुघाट बजार डुब्ने हल्ला चलेपछि विगत एक वर्षदेखि सो क्षेत्रमा जग्गाको किनबेच र व्यापार घटेको श्रेष्ठको भनाइ छ । गोरखाका विभिन्न १४ गाविसस्थित बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रका भूकम्पपीडितले अनुदान सम्झौता गर्न पाएका छैनन् । राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण उपक्षेत्रीय कार्यालय गोरखाले भने बूढीगण्डकी प्रभावितले छिट्टै निजी आवास निर्माण प्रयोजनका लागि अनुदान सम्झौता गर्न पाउनुको साथै घर बनाउने अनुदान रकम पनि पाउने बताएको छ । रासस

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०४/२४

अपर लाप्चे खोला जलविद्युत्को पिपिए

दोलखाको लामाबगर गाविसमा निर्माण हुने ५२ मेगावाटको अपर लाप्चे खोला जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पिपिए) भएको छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र आयोजना प्रवर्द्धक इनर्जी भेन्चर प्राइभेट लिमिटेडबीच २० साउनमा पिपिए भएको हो । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक मुकेशराज काफ्ले र कम्पनीका निर्देशक महेश खरेलले पिपिए सम्झौतामा हस्ताक्षर गरे ।

प्राधिकरणले आयोजनाको बिजुली हिउँद र बर्खामा प्रतियुनिट क्रमशः ८ रुपैयाँ ४० पैसा र ४ रुपैयाँ ८० पैसामा किन्नेछ । आयोजनाको अहिले विस्तृत इन्जिनियरिङ प्रतिवेदन तयार भइरहेको खरेलले जानकारी दिए । उनले आयोजना स्वदेशी पुँजीमा निर्माण गरिने बताए । ८ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ अनुमानीत लागत रहेको आयोजनाको १ वर्षभित्र वित्तीय व्यवस्थापन (फाइनान्सियल क्लोजर) सम्पन्न गरी निर्माण सुरु गर्ने लक्ष्य राखिएको कम्पनीले जनाएको छ ।

वार्षिक २८ करोड ५१ लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुने आयोजनाबाट वार्षिक १ अर्ब ५२ करोड आम्दानी हुने कम्पनीले जनाएको छ । आयोजनाबाट उत्पादित बिजुली प्राधिकरणको सिंगटी सबस्टेसमार्फत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२४

पश्चिम सेती अधि बढाउन चिनियाँ नीति नै बाधक

भीम गौतम

काठमाडौं, २४ साउन । जलाशययुक्त पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना अधि बढाउन चीन सरकारको नीति नै बाधक देखिएको छ ।

चीनको सरकारी कम्पनीले अर्को देशमा लगानी गर्दा शतप्रतिशत गर्नुपर्ने तथा अन्य देशका कुनै कम्पनीसँग मिलेर संयुक्त लगानी गर्न नपाउने नीतिका कारण यो आयोजना अधि बढाउन समस्या देखिएको हो ।

७५० मेगावाटको यो आयोजना निर्माणका लागि ०६८ फागुनमा ऊर्जा मन्त्रालय र चीनको श्री गर्जेजको सहायक कम्पनी सीडब्लूई इन्भेस्टमेन्ट कर्पोरसनसँग सम्झौता भएको थियो ।

अष्ट्रेलियाको स्नोई माउन्टेन इन्जिनियरिङ कर्पोरसन लिमिटेड (स्मेक) ले १६ वर्षसम्म लाइसेन्स ओगटेर पनि निर्माण हुन नसकेको यो आयोजना निर्माणका लागि सम्झौता भएको साढे चार वर्ष नाघिसक्दा पनि अधि बढ्न सकेको छैन ।

सरकार र सीडब्लूईबीचको सम्झौतामा भने ६ महिनाभित्र अध्ययन सकेर एक वर्षभित्र संयुक्त कम्पनी स्थापना गर्ने उल्लेख छ ।

संयुक्त कम्पनीमा विद्युत् प्राधिकरणको २५ प्रतिशत र कर्पोरसनको ७५ प्रतिशत लगानी हुने उल्लेख छ । तर, प्राधिकरणले राख्नुपर्ने २५ प्रतिशत सेयरबारे निर्णय नहुँदा कम्पनीको गठन निर्माण अधि बढाउन समस्या परेको थियो ।

सेयरसम्बन्धी छलफलका क्रममा कर्पोरसनका प्रतिनिधिहरूले चीनको सरकारी कम्पनीले बाह्य देशमा लगानी गर्दा अरु कम्पनीहरूसँग मिलेर नगरेको उल्लेख गर्दै यसबारे चीन सरकारसँग अनुमति लिनका लागि प्रयास भइरहेको बताएका छन् ।

“कर्पोरसनका प्रतिनिधिहरूले बाह्य देशमा चीनको सरकारी कम्पनीले शतप्रतिशतमात्रै लगानी गर्ने गरेको र संयुक्त कम्पनी खोलेर अधि बढ्नेबारे व्यवस्था नभएकोले चीन सरकारसँग अनुमति लिनुपर्ने बताएपछि थप समस्या आएको हो,” विद्युत् प्राधिकरणका एक अधिकारीले भने, “पहिला प्राधिकरणलाई संयुक्त कम्पनी सम्झौता (जेभीए) नहुनुको कारणको रूपमा दोष लगाए पनि अहिले भने चीन सरकारको नीति नै बाधक देखिएको छ ।”

विद्युत् प्राधिकरण र कर्पोरसनबीच जेभीए भएपछि मात्र कम्पनी स्थापनाको प्रक्रिया अधि बढ्नेछ । सम्झौतामा सार्वजनिक निजी साझेदारीमा नेपालको आन्तरिक खपतका लागि पश्चिम सेती विकास गर्ने उल्लेख छ ।

तर, चीनको नीतिमै साझेदारीबारे उल्लेख नभएपछि थप समस्या देखिएको हो । लगानी बोर्डका प्रवक्ता रवि भट्टराईले चीनको लगानी मोडालिटीबारे केही स्पष्ट हुन बाँकी रहेको बताए ।

प्राधिकरणका उपकार्यकारी निर्देशक शेरसिंह भाटले पनि जेभीए गर्नेबारे छलफल अधि बढेको र अन्तिम अवस्थामा पुगेको जानकारी दिए । “चीनको उच्चस्तरीय टोली चाँडै नेपाल आउन लागेको छ, यसबारे छिट्टै टुंगो लगाउँछौं,” उनले भने ।

सम्झौतामा संयुक्त कम्पनी स्थापना गरेर अक्टोबर २०१४ मा वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने र सोही वर्षको जुलाईबाट निर्माण सुरु गरेर डिसेम्बर २०१९ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य छ ।

यसअघि सन् २०१९ भित्र निर्माण सम्पन्न गरिसक्ने आयोजना सन् २०२१ भित्र मात्र पूरा गर्न सकिने भन्दै कम्पनीले प्रस्ताव गरिसकेको छ । तर, हालसम्म पनि कम्पनी स्थापना हुन नसकेपछि अझै ढिलाइ हुने देखिएको छ ।

०७१ चैतमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री एवं बोर्ड अध्यक्ष सुशील कोइरालाको अध्यक्षतामा बसेको बैठकले भने लगानीकर्ता चिनियाँ कम्पनीलाई १ खर्ब ६० अर्बबराबरको प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी (एफडीआई) गर्न स्वीकृति दिइसकेको छ ।

सार्वजनिक निजी साझेदारी मोडलमा निर्माण गर्न लागिएको आयोजनाको अनुमानित लागत एक खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ छ । आयोजना सुदूरपश्चिमको डोटी, डडेलधुरा र बझाङ जिल्लामा पर्छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२४

बूढीगण्डकी प्रभावितले घर बनाउन दुई लाख र मुआब्जा मागे

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुँदा प्रभावित हुने गोरखा र धादिङ्का स्थानीय जनताले घर बनाउन दुई लाख अनुदान रकम र रोकका गरिएको जग्गाको मुआब्जा माग गरेका छन् ।

गोरखा उद्योग वाणिज्य सङ्घअन्तर्गत आरुघाट उद्योग वाणिज्य सङ्घको पहलमा आइतबार आरुघाटमा भएको भेलाले अनुदान रकम वितरणमा ढिलाइ भएको र मुआब्जा वितरणमा आलटाल गरिएको भन्दै सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने निर्णय गरेको हो ।

आरुघाट उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष बुद्धिप्रसाद श्रेष्ठको अध्यक्षतामा भएको भेलामा धादिङ्कस्थित विशालनगरका बूढीगण्डकी प्रभावित पनि सहभागी थिए ।

अन्य गाविसका भूकम्पपीडितसँग अनुदान वितरणका लागि सम्झौता सकिएको भए पनि बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रमा अहिलेसम्म अनुदान सम्झौता सुरु नगरिएको भन्दै उनीहरूले अनुदान वितरणको प्रक्रिया सुरु गर्न आग्रह गरेका हुन् ।

आरुघाटका गणेश श्रेष्ठका अनुसार बैठकले अनुदान, मुआब्जा माग गर्नेलगायत सात बुँदे निर्णय गरेको हो ।

“आरुघाट बजार डुब्ने हल्लाले व्यापार, व्यवसाय ठप्प भयो । बैंकबाट लिएको ऋणको ब्याज तिर्न सकेनौँ” श्रेष्ठले भने, “भूकम्पले घर भत्काएको हो अनुदान रकम दिएनन् । ऋणको ब्याज सरकारले वा राष्ट्र बैंकले मिनाहा गर्नुपर्छ । होइन भने मुआब्जा र अनुदान लेऊ ।”

बूढीगण्डकी जलविद्युत्को जलाशयको सतहले आरुघाट बजार डुब्ने हल्ला चलेपछि विगत एक वर्षदेखि सो क्षेत्रमा जग्गाको किनबेच र व्यापार घटेको श्रेष्ठको भनाइ छ ।

गोरखाका विभिन्न १४ गाविसस्थित बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रका भूकम्पपीडितले अनुदान सम्झौता गर्न पाएका छैनन् ।

राष्ट्रिय पुनःनिर्माण प्राधिकरण उपक्षेत्रीय कार्यालय गोरखाले भने बूढीगण्डकी प्रभावितले छिट्टै निजी आवास निर्माण प्रयोजनका लागि अनुदान सम्झौता गर्न पाउनुको साथै घर बनाउने अनुदान रकम पनि पाउने बताएको छ ।
रासस

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२४

पञ्चेश्वर प्राधिकरणलाई जग्गा दिन ढिलाइ, पाँच महिना पुरानो पत्रको जवाफ आएन

गणेशदत्त भट्ट

महेन्द्रनगर, २४ साउन । पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणले कार्यालय स्थापना गर्न जग्गा माग गरे पनि महेन्द्रनगर नगर विकास समितिले जग्गा उपलब्ध गराउन ढिलाइ गरेको छ । पञ्चेश्वर प्राधिकरणले जग्गा माग गर्दै महेन्द्रनगर नगर विकास समितिमा पत्र पठाएको ५ महिना बितिसकेको छ । तर, समितिले अझै पनि जग्गा दिने निर्णय गर्न सकेको छैन ।

प्राधिकरणले ०७२ फागुन १६ गते कार्यालय स्थापना गर्ने प्रयोजनका लागि जग्गा माग गरेको थियो । महेन्द्रनगर नगर विकास समितिको स्वामित्वमा रहेको ईकोपार्क क्षेत्रमा १० बिघा जग्गा माग गर्दै प्राधिकरणले पत्राचार गरेको समितिको कार्यालयका नायब सुब्बा पुष्पराज भट्टले बताए ।

उनका अनुसार जग्गा माग गरिएको क्षेत्रमा गुरुयोजनाअन्तर्गत ईकोपार्क स्थापना गर्ने भनिएकाले प्राधिकरणलाई जग्गा दिन समिति बोर्डले निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ । सहरी विकास मन्त्रालयले नगर विकास समितिका प्रशासनिक बाहेकका कामकाज रोक्का गरेकाले अहिलेकै अवस्थामा जग्गा दिने निर्णय गर्न नसकिने समितिले जनाएको छ । पञ्चेश्वरलाई आवश्यक जग्गा उपलब्ध गराउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय कञ्चनपुर र सहरी विकास मन्त्रालयले समेत पहल गरिरहेको छ । सहरी विकास मन्त्रालयले ०७३ जेठ २८ गते पत्राचार गर्दै महेन्द्रनगर नगर विकास समितिलाई जग्गा दिने विषयमा समन्वय गर्न निर्देशन दिएको थियो ।

“जग्गा दिने विषयमा समन्वय गर्न भनेर मन्त्रालयबाट पत्र प्राप्त भएको थियो, हामीले समितिको कामकारबाही मन्त्रालयबाटै रोकिएकाले जग्गा दिने निर्णय गर्न नसकिने भनेर जवाफ पठाएका थियौं,” नायब सुब्बा भट्टले भने । त्यसपछि सहरी विकास मन्त्रालयबाट ०७३ असार ७ गते महेन्द्रनगर नगर विकास समितिमा अर्का पत्र आएको छ । “पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणलाई जग्गा दिने र निर्माणाधीन सिटी हलको काम अघि बढाउने निर्णय गर्न मात्रै फुकुवा गरिएको पत्र प्राप्त भएको छ,” भट्टले भने ।

पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणलाई जग्गा दिने निर्णय गर्न सक्ने गरी कामकारवाही फुकुवा गरिएको भए पनि महेन्द्रनगर नगर विकास समितिले जग्गा दिने निर्णय गर्न चासो दिएको छैन । “सरकारी आवश्यकताको जग्गा दिन कामकारबाही गर्ने भनेर फुकुवा भएर आएको छ ।

तर, जनताका अत्यावश्यक काम गर्ने सन्दर्भमा कामकाज रोक्का नै छ,” महेन्द्रनगर नगर विकास समितिका अध्यक्ष सुरेन्द्रबहादुर विष्टले भने, “नगर विकास समितिलाई सबै कामकाज गर्न फुकुवा नगरिएसम्म पञ्चेश्वरलाई जग्गा दिने निर्णय गर्न सकिँदैन” ।

नगर विकास समितिमा जग्गा माग गरिएको र जग्गा दिने काम प्रक्रियामा रहेको पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महेन्द्रबहादुर गुरुङले बताए । जग्गा दिन ढिलाइ भइरहँदा पञ्चेश्वर प्राधिकरणको काममा केही बाधा पुगेको छ कि ? भन्ने प्रश्नमा गुरुङले भने, “हामी फलोअपमै छौं, जग्गा दिने निर्णय छिटो भइदिए राम्रो हुन्थ्यो ।”

पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणले भीमदत्त नगरपालिकाको खैरेनीमा भाडाको घरमा कार्यालय स्थापना गर्ने तयारी गरिरहेको छ । काठमाडौँबाट महेन्द्रनगरमा कार्यालय सार्ने काम भइरहेकाले कार्यालय खुलेपछि थप जानकारी दिने प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महेन्द्रबहादुर गुरुङ बताए ।

नेपाल-भारतको सीमा नदी महाकालीमा स्थापना गर्ने भनिएको पञ्चेश्वर परियोजनालाई अगाडि बढाउन लगानी बोर्ड मातहत गठन गरिएको पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणमा नेपाल र भारत दुवै देशका प्रतिनिधि सदस्य छन् । पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणको केन्द्रीय कार्यालय महेन्द्रनगरमा स्थापना गर्ने भनेर यसअघि नै निर्णय भइसकेको थियो । भारतीय कम्पनी वापकोसले पञ्चेश्वर आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) बनाउने काम गरिरहेको छ ।

श्रोत: नागरीक, २०१३/०४/२५

माथिल्लो कर्णालीमा फस्टै मुलुक

लक्ष्मण वियोगी

अरुण तेस्रो (४०२ मेगावाट) जलविद्युत आयोजना २०५१ सालतिर निकै चर्चामा थियो। त्यही क्षमतामा निर्माण सुरु भएको भए कम्तिमा ८ वर्ष वा २०६० को अन्तसम्म पूरा हुन्थ्यो। २०७३ साउनसम्म बिजुली उत्पादन भएकै १२ वर्ष ४ महिना पुग्थ्यो। अर्को १२ वर्ष ८ महिनामा आयोजना नेपालको स्वामित्वमा आउँथ्यो तर चर्चा, छलफल, विवादले काम भएन। अनि आयोजना त्रुट्यो। नौ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णालीमा अहिले अरुणको सुरु अवस्था दोहोरिँदैछ।

सरकारले २०५५ सालमै माथिल्लो कर्णालीको प्रारम्भिक अध्ययन पूरा गरेको हो। अध्ययनअनुसार लागत करिब ४५ करोड अमेरिकी डलर अनुमान गरिएको थियो। कछुवा गतिमै निर्माण सुरु गरेको भए १८ वर्षसम्म पक्कै बिजुली उत्पादन हुन्थ्यो। देशमा ऊर्जा संकट कम हुन्थ्यो। उता स्थानीयको जीवनमा पनि चामत्कारिक परिवर्तन आउँथ्यो तर अध्ययनदेखि नै राष्ट्रवाद र राष्ट्रघातका मुद्दा उचालिए। यही कारण अध्ययन सकेको झन्डै १० वर्षसम्म कुनै काम भएन।

नाकको डाँडीजस्तो पहाड छेडी २ किलोमिटर सुरुङ खनेर बिजुली निकाल्न सकिने यसको आकर्षक पक्ष हो। प्रतियुनिट लागत करिब २ रुपैयाँ भएकाले पनि यो संसारकै सस्तो आयोजना मानिन्छ। यसैले जलविद्युत तथा ऊर्जा क्षेत्रका जानकार यसलाई 'श्रीपेचको हिरा' भन्ने गर्छन्। सस्तो र आकर्षक आयोजना सरकारी स्रोतबाटै निर्माण गर्न किन पहल गरिएन? त्यतिबेलादेखि नै उठेको यो प्रश्न अहिले पनि सेलाएको छैन। तत्कालीन सरकारको यसमा पक्कै बदलियत देखिन्छ।

आयोजना निर्माण गर्न आवश्यक बजेट एकै वर्षमा खन्याउनुपर्ने थिएन। सरकारले वर्षको ५ देखि १० अर्ब रुपैयाँ छुट्याउन नसक्ने अवस्था पनि थिएन। राज्यकै स्रोतबाट सजिलै निर्माण गर्न सक्ने आधार हुँदाहुँदै तात्कालीन सरकारले बेवास्ता गर्‍यो। ठूलो आयोजना राज्यको स्रोतबाट निर्माण गर्न नसक्ने तर्क गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिस्पर्धा गरियो। प्रतिस्पर्धाका आधारमा निर्माणको जिम्मा भारतको जिएमआर इनर्जी कम्पनीले पायो। सैद्धान्तिकरूपमा ठीक भए पनि आयोजना विदेशी कम्पनीलाई दिनु सरकारको पहिलो गल्ती थियो।

आयोजना निर्माण गर्नेबारे कम्पनीसँग २०६५ मा समझदारी भएको थियो। आकर्षक भएकै कारण नेपाललाई निःशुल्क १२ प्रतिशत (१०८ मेगावाट) बिजुली र २७ प्रतिशत सेयर दिन तयार भयो। सुरुको समझदारी अनुसार (३०९ मेगावाट) ५४ महिनामा निर्माण पूरा गर्ने लक्ष्य थियो। विस्तृत अध्ययन सकेर काम सुरु भएको भए अहिले आयोजनाबाट बिजुली उत्पादन भइसक्थ्यो। जिएमआरले कबोल गरेको निःशुल्क बिजुली र सेयर पनि नेपालले पाउँथ्यो तर आज परिस्थिति उल्टो दिशामा घुम्दैछ।

विस्तृत अध्ययन गरेर कम्पनीले आयोजनाको क्षमता बढाउन माग गर्‍यो। स्रोतको अधिकतम दोहोन प्राकृतिक सिद्धान्त हो। यही सिद्धान्त मानेर सरकारले आयोजना ९ सय मेगावाट बनाउन अनुमति दियो। त्यतिबेला र अहिले पनि आयोजनाको विरोध गर्नेको भनाइ पत्याउने हो भने यसरी अनुमति दिँदा माथिल्लो क्षेत्रमा पहिचान भएको ४ हजार १ सय ८० मेगावाटको कर्णाली-७ (केआर-७) डुल्छ। यो आयोजना निर्माण गर्ने सम्भावनाको ढोका सधैंका लागि बन्द हुन्छ। सरकारले गरेको यो दोस्रो गल्ती थियो।

आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए) गर्ने नाममा समझदारी भएको साढे पाँच वर्षसम्म निर्माण अघि बढाउने गतिविधि भएन। वर्षौंको छलफल र वार्तापछि २०७१ असोज ३ गते लगानी बोर्ड र जिएमआरबीच पिडिए भयो। पिडिए हस्ताक्षर भएको दुई वर्षभित्र आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गरी लगानी जुटाउने र त्यसपछिका ५ वर्षमा निर्माण सम्पन्न गर्ने उल्लेख छ तर अहिले दुई वर्ष पुग्ने लाग्दा न जग्गा अधिग्रहण न त लगानी जुटाउने आधार तय भएको छ।

पिडिएअनुसार एक वर्षभित्र जग्गा अधिग्रहण गर्न नसके कम्पनीले सरकारलाई अनुरोध गर्नुपर्छ। त्यसपछि सरकारले बढीमा १६ महिनामा आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गरिदिनुपर्ने हुन्छ। लगानी व्यवस्था गर्न जग्गा अधिग्रहण र बिजुली बजारको सुनिश्चितता अनिवार्य गर्नुपर्छ। दुई वर्षमा लगानी जुटाउन नसके आयोजना छोड्नुपर्ने सर्त छ। कम्पनीले आग्रह गरेर पनि तोकिएको समयमा जग्गा व्यवस्था नगरिदिए सरकार दोषी (डिफल्ट) मानिनेछ तर जिएमआरले काम गर्न नसकेको भन्दै सरकारलाई जानकारी गराएको छैन। सरकारले पनि दबाव दिएर काम गराउन सकेको छैन।

आयोजना निर्माणमा सहजीकरण र जिएमआरको कार्यशैली अनुगमन गर्न सम्झौताकै बेला राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा उच्चस्तरीय समिति गठन भएको थियो। उक्त समितिले पनि तोकेको काम गरेको छैन। कम्पनीले काम नगरेको खण्डमा सम्झौता तोडेर जरिवाना तिराउने बलियो आधार पिडिएमा छैन तर सरकार 'डिफल्ट' भएमा सम्पूर्ण खर्च तथा लगानी तिर्नुपर्ने प्रावधान छ। कम्पनीले एकतर्फी सम्झौता तोडेको अवस्थामा पनि उसको सबै खर्च सरकारले नै बेहोरिदिनुपर्छ।

राज्य तल पर्ने प्रावधान हुँदाहुँदै आर्थिक विकास गर्न जलविद्युत आयोजना निर्माण हुनुपर्छ भन्ने राजनीतिक दलदेखि सर्वसाधारणको बुझाइ थियो। सरकारले एकपछि अर्को गल्ती गर्दै सम्झौता नै गरेपछि तत्काल विरोध गर्नु उचित थिएन। कम्पनीलाई कामै गर्न नदिई विरोध गर्नुको अर्थ पनि थिएन तर अहिले जिएमआरले आयोजना निर्माण नगर्ने परिस्थिति देखिएको छ। उसले काम नगर्नु वा परिणाम नदेखिनु र विरोधी स्वर चर्को हुँदै जानुले काम हुँदैन भन्ने जनविश्वास बढ्दैछ। पिडिए हुँदा जागेको उत्साह र आशा दुई वर्ष नपुग्दै निराशामा बदलिएको छ। कम्पनीले दुई वर्षमा लगानी जुटाउन नसक्ने देखिएपछि अर्को एक वर्ष थपिदिन बोर्डमा पत्राचार गरेको छ। यही अवस्थामा थपिने समयमा पनि लगानी जुट्ने सम्भावना देखिँदैन। जिएमआर समूहको वित्तीय वासलात ऋणात्मक र अधिकांश व्यवसाय धराशायी छ। नजिकबाट उसको व्यवसाय नियालिरहेका विदेशी बैंक-वित्तीय संस्था ऋण दिन तयार छैनन्। अर्कोतर्फ एक सय आठ मेगावाट नेपाललाई दिएपछि बाँकी ७ सय ९२ मेगावाट बिजुली भारतमै बेच्नुपर्छ।

भारतीय बजारमा कोइला र पेट्रोलियम पदार्थबाट उत्पादित बिजुलीको एकाधिकार छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेलको मूल्य निरन्तर ओरालो लागेका कारण भारतमा बिजुली सस्तो हुँदै गएको हो। यही कारण जिएमआरले स्थानीय बजार लक्षित गरी विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) गर्न सकेको छैन। पिपिए नभएकैले लगानी गर्न विदेशी निकाय तयार छैनन्। जिएमआरले गत वर्ष काठमाडौंमा केही विदेशी बैंक तथा लगानीकर्ता बोलाएर छलफल पनि गरेको थियो। छलफलका क्रममा विभिन्न निकायले करिब एक खर्ब बीस अर्ब रुपैयाँ ऋण दिने मौखिक वचन दिएका थिए। उक्त मौखिक प्रतिवद्धता आधारमा लगानी जुट्छ भन्नेमा कम्पनी नै विश्वस्त छैन। प्रतिकूल अवस्था सिर्जना भइरहँदा आयोजना निर्माण हुने विश्वास करिब मरेको छ तर सरकार पछि हटे वा कम्पनी आफैँ पछि हटेको अवस्थामा घाटा सरकारलाई नै छ। सरकारले सम्झौता तोड्दा अहिलेसम्म कम्पनीले गरेको सबै खर्च तिर्नुपर्छ।

नतिरे उसले मध्यस्त अदालत हुँदै अन्तर्राष्ट्रिय अदालतमा मुद्दा हाल्न सक्छ र सम्झौताअनुसार सरकार कमजोर ठहरिन्छ। अन्ततः कम्पनीले दाबी गरेको क्षतिपूर्ति नतिरी सुखै हुँदैन।

सरकारले सम्झौता नतोडेको अवस्थामा कम्पनीले काम गर्दैन र आयोजना ओगटिरहनेछ। आयोजना छोड्नेवाला छैन र काम गर्नेवाला पनि छैन। यी सबैको घाटा फेरि पनि राज्यले बेहोर्नुपर्ने अवस्था आउनेछ। विरोधी पक्षले काम गर्न नदिएको बहाना वा असहयोग गरेको औँल्याउँदै 'फोर्स मेज्योर' मानेर सरकारकै ढाड सेक्नेछ। परिणाम, सर्वसाधारणले तिरेको करबाट उसलाई कुत बुझाइरहनुपर्ने हुन्छ, जुन अनन्तसम्म लम्बिन सक्छ। यो कामले राज्य भड्खालोमा पर्ने निश्चित छ। राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाबाट भत्ता असुल्ने आयोजनाविरोधी, जिएमआरबाट पैसाको ब्रिफकेस समातेर दैलेख, सुर्खेत, नेपालगन्ज वा काठमाडौँमा महल ठड्याउने राजनीतिक दल तथा सरोकारवाला व्यक्ति र सरकार/सत्ताको चास्नीमा डुबेका कसैले यो विषयलाई गम्भीरतापूर्वक सोचेका छैनन्। यो विषम परिस्थितिमा आयोजना अघि बढाउने दुई विकल्प हुन सक्छन्। पहिलो, सरकारले आयोजना निर्माणको सबै वातावरण मिलाइदिनु पर्छ। आवश्यक परेको खण्डमा कडा सुरक्षा परिचालन गर्न कन्जुस्याइँ गर्नु हुँदैन। कम्पनीले गरेका सम्पूर्ण कामको चुस्त अनुगमन हुनुपर्छ र उसलाई काम गर्न बाध्य पारिनुपर्छ। दोस्रो, राजनीतिक र कूटनीतिक तहमा छलफल तथा वार्ता गरी आयोजना निर्माणको प्रक्रिया अघि बढाउनुपर्छ ताकि कम्पनीले काम नगरेर सम्झौता तोडेको अवस्थामा सरकार माथि पर्न सकोस्।

सरकारले उल्लिखित काम गर्ने नसके दुई वर्षभित्र लगानी जुटाउन नसकेको सर्तमा कम्पनीसँग तत्काल सम्झौता तोड्नु उचित हुन्छ। आयोग उपाध्यक्षको उच्चस्तरीय समिति र विज्ञको रोहवरमा कम्पनीले अहिलेसम्म गरेको कामको भुक्तानी दिनुपर्छ र उसलाई सधैंका लागि बिदा गर्नुपर्छ। सबै अध्ययन सकिएको यो आयोजना अब स्वदेशी लगानीमै निर्माण गर्नुपर्छ। यी दुवै विकल्पमा जान नसक्ने हो भने आयोजना नबन्नु त छँदैछ, सरकारले वर्षौंसम्म सर्वसाधारण नागरिकले तिरेको करबाट जिएमआरलाई कुत बुझाइरहनुपर्ने हुन्छ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०४/२५

जलविद्युतलाई सहूलियत दिन स्रोत व्यवस्था गर : प्रधानमन्त्री कार्यालय

निजी ऊर्जा उत्पादकलाई भ्याट फिर्ताबापत प्रतिमेगावाट एकमुष्ट ५० लाख रुपैयाँ दिने व्यवस्था कार्यान्वयनतर्फ

प्रधानमन्त्री कार्यालयले जलविद्युत् आयोजनालाई मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट) फिर्ताबापतको सहूलियत दिन अर्थ मन्त्रालयलाई निर्देशन दिएको छ । सरकारले आव ०७९/८० सम्म विद्युत् उत्पादन गरी राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्ने आयोजनालाई प्रतिमेगावाट ५० लाख रुपैयाँका दरले एकमुष्ट अनुदान दिने व्यवस्था गरेको थियो । आर्थिक वर्ष ०७९/७२ को बजेट वक्तव्यमार्फत गरिएको व्यवस्थाअनुसार ०७४/७५ भित्र निर्माण सम्पन्न गरी राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने उत्पादकलाई थप १० प्रतिशत अनुदान दिनुपर्छ । तर, आयोजनाहरूले अनुदान पाउन सकेका छैनन् ।

गत फागुनमा मन्त्रपरिषदले पारित गरेको राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणपत्र र कार्ययोजनामा समेत यो सुविधालाई निरन्तरता दिएको छ । तर, चालू आर्थिक वर्षको बजेटमा सुविधा उपलब्ध गराउन अर्थ मन्त्रालयले रकम नै व्यवस्था गरेको छैन ।

१८ साउनमा मुख्य सचिव सोमलाल सुवेदीको अध्यक्षतामा बसेको सरोकारवाला मन्त्रालयका सचिवहरूको बैठकले कार्यायोजना कार्यान्वयनको समीक्षा गरेको थियो । बैठकले सहूलियत कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने निर्णय भएको ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव चिरञ्जीवी चटौतले जानकारी दिए ।

ऊर्जाले सिफारिस गर्छ, अर्थ दिँदैन

ऊर्जा मन्त्रालयले भ्याट सहूलियतका लागि चालू आर्थिक वर्षको बजेटमा रकम विनियोजन गर्नुपर्ने प्रस्ताव गरेको थियो । रकम विनियोजन हुनेमा ऊर्जाका अधिकारी ढुक्क थिए । तर, अर्थले रकम नै विनियोजन नगरेको ऊर्जा मन्त्रालयका सहायक प्रवक्ता गोकर्णराज पन्थले बताए । 'चालू आवसम्ममा करिब २ सय मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने अनुमान गरी ती आयोजनाका प्रवर्द्धकलाई सहूलियत उपलब्ध गराउन एक अर्ब माग गरेका थियौं,' पन्थले भने । केही दिनअघि संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले पनि लगानीकर्तालाई घोषित सहूलियत नदिँदा सरकारले विश्वसनीयता गुमाउँदै गएको बताएको थियो ।

कार्यविधिमा अर्थको असहमति

ऊर्जा मन्त्रालयले जलविद्युत् आयोजनालाई प्रदान गरिने अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि-०७२ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यही कार्यविधिका आधारमा ऊर्जाले निर्माणसम्पन्न भएका आयोजनालाई सहूलियत उपलब्ध गराइदिन अर्थ मन्त्रालयमा सिफारिस गरेको थियो । तर, कार्यविधि प्रष्ट नभएको र मन्त्रपरिषद्बाट पारित गराउनुपर्ने भन्दै अर्थले रकम दिन अस्वीकार गर्दै आएको छ । अर्थ मन्त्रालयका प्रतिनिधिसमेत रहेको कार्यदलले कार्यविधि बनाएको हो ।

पोस्टेट रेट पनि पाएनन्

०७१ भित्र निर्माण सम्पन्न भएका आयोजनालाई दिने भनिएको विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पिपिए)को हालको दर (पोस्टेट रेट) पनि लगानीकर्ताले पाएका छैनन् । अर्थ मन्त्रालयले शोधभर्ना नदिएको भन्दै नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले भुक्तानी रोकेको छ । सरकारले लोडसेडिङ न्यूनीकरण योजना ०६८ मार्फत ०७१ भित्र निर्माण हुने आयोजनालाई सुकखायामको ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायामको ४ रुपैयाँ ८० पैसा प्रतियुनिट पिपिए दर दिने बताएको

थियो । त्यस्ता आयोजनाको ऋण तिर्ने अवधि (पे-ब्याक पिरियड) ७ वर्ष कायम गरिएको थियो । २३ आयोजनासँग प्राधिकरणले यहीअनुसार सम्झौता गरेको छ ।

सरकारले विश्वास गुमायो

खड्गबहादुर बिष्ट

अध्यक्ष, इपान

प्रतिमेगावाट ५० लाख रुपैयाँका दरले एकमुष्ट अनुदान दिने घोषणा अझै कार्यान्वयन भएको छैन । घोषणा गरिएको सुविधा नदिँदा एकातर्फ लगानीकर्ता निराश बनिरहेका छन् भने अर्कोतर्फ सरकारले पनि विश्वाससमेत गुमाइरहेको छ । बजेटमार्फत ल्याएको र सार्वभौम संसदले पारित गरेको सुविधा कार्यान्वयन हुँदैन भने लगानीकर्ताले कसलाई विश्वास गर्ने ? ऊर्जा मन्त्रालयले सुविधा उपलब्ध गराइदिन अर्थ मन्त्रालयलाई आग्रह गरेको बताएको छ । अर्थ मन्त्रालयले बजेटमार्फत आफैँले घोषणा गरेको सुविधा नदिएर लगानीकर्तालाई धोका दिएको छ । सरकारले निजी क्षेत्रको समेत सहभागितामा १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादनको महत्त्वाकांक्षी कार्ययोजना ल्याएको छ । यस्तो अवस्थामा सरकारको कार्ययोजना कार्यान्वयन हुन्छ भनेर कसरी विश्वास गर्ने ?

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२५

विद्युत् माग प्रक्षेपणबारे ऊर्जा मन्त्रालय बेखबर

भीम गौतम

काठमाडौं, २५ साउन । साउन ७ गते लगानी बोर्डको बैठकले विद्युत् मागको प्रक्षेपणसहितको प्रतिवेदन पारित गऱ्यो । नेपालमा सन् २०३० मा विद्युत् जडित क्षमता १६ हजार ४ सय ६५ मेगावाट पऱ्याउनुपर्ने र त्यतिबेला विद्युत्को माग ९ हजार २ सय ६२ मेगावाट पुग्ने प्रक्षेपणसहितको प्रतिवेदनबारे ऊर्जा मन्त्रालय भने अझै पनि बेखबर छ ।

तत्कालीन राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष डा. युवराज खतिवडाको संयोजकत्वमा गठित समितिले १० प्रतिशत कुल गार्हस्थ उत्पादन (जीडीपी) वृद्धिका लागि प्राविधिक र अप्राविधिक प्रणाली चुहावट २५ प्रतिशत हुँदा सो बराबरको जडित क्षमता र माग हुने प्रक्षेपण गरेको छ ।

त्यसैगरी ७ प्रतिशत र ५ प्रतिशत जीडीपी वृद्धि हुँदा त्योभन्दा विद्युत् माग कम हुने प्रक्षेपणमा उल्लेख छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले गरेको प्रक्षेपणमा भने आगामी १५ वर्षमा विद्युत्को माग ४ हजार ६ सय १४ मेगावाट पुग्ने अनुमान छ । तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको बैठकले पारित गरेको विद्युत् माग प्रक्षेपण प्रतिवेदनबारे ऊर्जा मन्त्रालयका अधिकारीहरू भने हालसम्म बेखबर छन् । “लगानी बोर्डको प्रक्षेपणबारे ऊर्जा मन्त्रालय बेखबर छ, अहिलेसम्म आइसकेको छैन,” ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव एवं प्रवक्ता दिनेश घिमिरेले भने ।

बोर्डले पारित गरेर कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयमार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाउने निर्णय गरेको छ । सोप्रतिवेदन प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्बाट पारित नभई लागू हुने तर्क लगानी बोर्डका अधिकारीहरूको छ । “अध्ययन प्रतिवेदन भएकाले मन्त्रिपरिषद्मा लैजानु नपर्ला, अब योजना आयोग, ऊर्जा मन्त्रालय र विद्युत् प्राधिकरणले भावी योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा यसलाई लागू गर्नुपर्नेछ ।”

लगानी बोर्डका प्रवक्ता रवि भट्टराईले भने, “हामीले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयमार्फत विद्युत्को माग प्रक्षेपण प्रतिवेदन सरोकारवाला निकायमा पठाइसकेका छौं ।”

ऊर्जा मन्त्रालयका अधिकारीहरूले बोर्डको प्रतिवेदन ऊर्जा मन्त्रालय लगायतका धेरै निकायले लागू गर्नुपर्ने भएकाले मन्त्रिपरिषद्बाट पारित नभएमा आधिकारिताबारे प्रश्न उठ्ने बताएका छन् । “प्रधानमन्त्री अध्यक्ष भएकै कारण विद्युत् माग प्रक्षेपणको प्रतिवेदनलाई आधिकारिक मान्न मिल्छ कि मिल्दैन, यो अमिल्दो कुरा भयो ।”

ऊर्जा मन्त्रालयका ती अधिकारीले भने, “मन्त्रिपरिषद्बाट पारित नभएसम्म ऊर्जालगायत सबै मन्त्रालयले आधिकारिक मानेर कार्यान्वयन गर्न गाह्रो छ ।” उनका अनुसार, सबै निकायले आधिकारिक मानेर कार्यान्वयन गर्नकै लागि ऊर्जा संकटकाल कार्ययोजना मन्त्रिपरिषद्बाट पारित गर्नुपरेको हो ।

प्रतिवेदनमा अरुण तेस्रोको जलविद्युत् क्षमता ३ सय मेगावाट रहेको, प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत आगामी तीन वर्षमा १ सय ६० किलोवाट पुऱ्याउने लक्ष्य राखेकोमा अहिले नै १ सय ७५ किलोवाट रहेका जस्ता केही तथ्य तथ्यांकमा कमजोरी देखिएको छ । विद्युत् प्राधिकरणले आफ्नो व्यावसायिक आधारमा माग प्रक्षेपण गरेकोमा बोर्डले भने घरायसी, उद्योग व्यवसाय, यातायात, रेललगायतका विद्युत् उपयोगमा जोड दिँदै ग्यास र पेट्रोलियम पदार्थको आयातलाई न्यूनीकरण गरेर विद्युत्को बहुउपयोगमा जोड दिएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२६

तनहुँ जलविद्युत् आयोजना बनाउँदा ४ सय २२ हेक्टर वन क्षेत्र प्रभावित हुने

तनहुँ जलविद्युत् आयोजना निर्माणका क्रममा डेढ लाखभन्दा बढी रुख कटान हुने भएको छ । आयोजनाको पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (ईआईए) को प्रतिवेदन अनुसार आयोजना निर्माणका क्रममा १ लाख ५२ हजार ५ सय २८ रुख कटान गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

यसअघि स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (ईआईए) प्रतिवेदनमा १ लाख ६१ हजार ९ सय ६७ रुख कटान गर्नुपर्ने देखिए तापनि पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनका क्रममा ९ हजार ४ सय ३९ रुख घटेको हो ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण वातावरण तथा सामाजिक अध्ययन विभागले तयार पारेको प्रतिवेदन अनुसार आयोजना निर्माणका कारण ४ सय २२.८९ हेक्टर वन क्षेत्रफल प्रभावित हुनेछ । विभागका सहायक निर्देशक कृष्णप्रसाद जोशीका अनुसार बाँध स्थल जलाधर क्षेत्र आदिका कारणले जीवजन्तुको हिँडडुल तथा वासस्थानमा समेत असर पर्नसक्ने देखिएको छ ।

आयोजना निर्माणका क्रममा कटान हुने रुख विरुवाको जिल्ला वन कार्यालयको रोहवरमा गणना एवं लगत तयार गरी विद्यमान नीतिबमोजिम १ हेक्टर बराबर १ हजार ६ सय विरुवा वृक्षारोपण गरिनेछ ।

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण अन्तर्गत विभिन्न संरचना निर्माणका लागि १ सय ७० हेक्टर खेतीयोग्य जमिन आवश्यक पर्नेछ । आयोजना निर्माणपछि वार्षिक करिब ६ सय ८९ मेट्रिक टन कृषि उत्पादन घट्नेछ ।

आयोजनाले तीन चरण बनाई काम थाल्नेछ । पहिलो चरणमा इयाम निर्माण, दोस्रो चरणमा पावर हाउस निर्माण र तेस्रो चरणमा प्रसारण लाइन निर्माणका काम हुनेछन् । कुनै बाधा अवरोध नभए सन् २०१७ को सेप्टेम्बरमा काम सुरु भई सन् २०२२ को डिसेम्बरमा आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७३/०४/२६

स्वदेशी लगानीमा जलविद्युत् आयोजना अगाडि बढाउन माग

राष्ट्रिय सरोकार अभियानले आयोजना गरेको 'नेपालको जलस्रोत विकासमा अरुण तेस्रोको निर्माण किन र कसरी?' विषयको अन्तरक्रियाका सहभागीले प्रष्ट नीति तथा योजनाको अभावमा मुलुक सधैं अँध्यारो रहनुपर्ने अवस्थामा रहेको उल्लेख गरेका छन् । मुलुकभित्रै लगानी जुट्न नसक्ने र वैदेशिक लगानी पनि भित्र्याउन नहुने भन्ने अतिवादी सोचका कारण नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा उल्लेख्य लगानी आउन नसकेको कार्यक्रममा बताइएको थियो । मुलुकभित्रै पनि भरपर्दो लगानीको स्रोत रहेको, प्राविधिक जनशक्ति, साधन र स्रोतसमेत रहँदारहँदै पनि नीतिगत रूपमा प्रष्टताको अभावमा जलविद्युत् क्षेत्र भाषण गर्ने र लेख्नका लागि मात्रै सीमित रहेको उनीहरूको भनाइ थियो । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२६

मिदिमखोला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण ७० % पूरा

छविलाल बगाले

लमजुङ, २६ साउन । मिदिम करिडोरमा निर्माणाधीन ३ मेगावाट क्षमताको मिदिमखोला (करापु) जलविद्युत् आयोजनाको ७० प्रतिशत काम सम्पन्न भएको छ । प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन हाइड्रोपावरले ३ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी पश्चिम लमजुङको करापु र नाल्मा गाउँको सिमानामा आयोजना सञ्चालनमा ल्याएको हो । भूकम्प र नाकाबन्दीले काम प्रभावित भए पनि आयोजनाले १६ महिनाको अवधिमा ७० प्रतिशत निर्माण कार्य सकेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत राजेन्द्र अधिकारीले जानकारी दिए । “भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण आयोजना निर्माणको कार्य निकै कष्टपूर्ण रह्यो ।” आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत अधिकारीले भने, “जेनतेन भूकम्प गएका बेला पनि काम गऱ्यौं तर नाकाबन्दीले निर्माण सामग्री र इन्धन अभाव हुँदा निर्माण अवधि ७ महिना लम्बिएको छ ।”

यसअघि प्रवर्द्धक कम्पनी युनियनले छिटोमा २०७३ वैशाख १ गते र ढिलोमा ०७३ असार १ गतेसम्म सम्पूर्ण निर्माण कार्य सम्पन्न गरी विद्युत् उत्पादन थाल्ने लक्ष्य लिएको थियो । तर इन्धन र मजदुर अभाव भएपछि आयोजना निर्माणमा ढिलाइ भएको प्रवर्द्धक कम्पनी युनियनको दाबी छ ।

जनसम्पर्क अधिकृत अधिकारीका अनुसार अहिलेसम्म आयोजनामा कुल ११२१.२४ मिटर भूमिगत सुरुङमध्ये ९०६.२४ मिटर सुरुङको निर्माण कार्य सकिएको छ । यस्तै बाँध क्षेत्रको ६० प्रतिशत काम सकिएको उनले बताए । निर्धारित समयमै आयोजनाको निर्माण कार्य सक्ने लक्ष्यका साथ अघि बढेको प्रवर्द्धक कम्पनी युनियनले नाकाबन्दी र भूकम्पको प्रभावका कारण आयोजनाको लागत र समय समेत बढ्ने संकेत देखिएको प्रवर्द्धक कम्पनीका सञ्चालक तथा कार्यकारी अध्यक्ष किरण मल्लले बताए ।

“आयोजनाको सुरुको लागत ५४ करोड रहे पनि समय बढ्ने निश्चित भएपछि लागत बढेर ६० करोड पुग्ने आंकलन गरेका छौं ।” अध्यक्ष मल्ल भन्छन्, “कुनै विपद् नआए आगामी माघ अन्तिम सातासम्म आयोजना निर्माणको कार्य सक्नेछौं ।”

आयोजना प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन र विद्युत् प्राधिकरण बीच २०६७ माघ ४ गते विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) भएको थियो । साविकको करापु र नाल्मा गाविसको सिमानामा पर्ने लाङ्दी फेदीमा आयोजनाको बाँध बाँधी ११२१.२४ मिटर लामो भूमिगत सुरुङ ३४३.५ मिटर पेनस्टक पाइप र १५५.६ मिटर लामो कल्भर्टमार्फत ल्याइएको पानीलाई आयोजनाको विद्युत्गृह रहने स्थान करापु ९ पत्तरीमा पुऱ्याई विद्युत् उत्पादन गरिने कम्पनीले जनाएको छ ।

आयोजनाको मुख्य प्रभावित क्षेत्र नेटा, करापु, नाल्मा, ईशानेश्वर, भोर्लेटार, बाँगे र सिन्दुरेलगायतका स्थानमा सचेतनामूलक कार्यक्रम तथा सडक मर्मतलगायतका कामहरू भइरहेको जनसम्पर्क अधिकृत अधिकारीको भनाइ छ । प्रवर्द्धकले स्थानीयको जनसहभागिता बढाउन प्रभावित गाविसका लागि १० प्रतिशत सेयरसमेत वितरण गरेको छ ।

पानीको बहावमा आधारित स्वदेशी लगानीको यो आयोजना र विद्युत् प्राधिकरणबीच सुख्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा दिने गरी पीपीए सम्झौता भएको हो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७३/०४/२६

पन्ध्र मेगावाटको माथिल्लो हेवा जलबिद्युत् निर्माण सम्पन्न

पाँचथर जिल्लाको भारापा-४ र याङनाम-१ मा १५ मेगावाटको माथिल्लो हेवा जलबिद्युत् निर्माण सम्पन्न भएको छ । २०६८ सालबाट निर्माण सुरु भएको माथिल्लो हेवा पाँच बर्षपछि सम्पन्न भएको हो ।

निर्माण सुरु भएदेखि स्थानीय बासीसँगको मुआब्जा विवादले पटक पटक अवरोप खेप्नु पर्दा माथिल्लो हेवा ढिलो गरि निर्माण सम्पन्न भएको हो । चार किलोमिटर टनेल, ड्याम, इलेक्ट्रीक जडान, पावर हाउस र ट्रान्स्मिसन लगायतको काम सकिएको छ । स्थानीयको अवरोधको बावजुत पनि रातदिन काम गरेर निर्माण सम्पन्न गरेको इन्जीनियर लक्ष्मण श्रेष्ठले बताउनुभयो । अब परीक्षण मात्र बाँकी रहेको उहाँले सुनाउनुभयो ।

दुई अरब ४० करोड रुपियाको लागतमा १५ मेगावाटको माथिल्लो हेवा जलबिद्युत् पाँचथर हाइड्रो प्रा(लि)ले निर्माण गरेको हो । माछापुच्छ्रे बैंक, सानिमा बैंक, इन्भेष्ट बैंक, लगायत ११ बैंक, व्यक्ति तथा स्थानीयवासीको लगानीमा माथिल्लो हेवा निर्माण भएको हो । बन्द हडताल, नाकाबन्दीका कारण पनि माथिल्लो हेवा जलबिद्युत् आयोजना निर्माणमा ढिलाई हुनुका साथै लगानी समेत बढेको बताइएको छ । जलबिद्युत् आयोजना लामो समयपछि सम्पन्न भएकोमा अहिले यहाँका नागरीक र लगानीकर्ता हर्षित भएको जलबिद्युत् सञ्चालक पुष्पज्योति ढुङ्गानाले बताउनुभयो । उहाँले भाद्र १५ बाट परिक्षणको रुपमा सञ्चालनमा ल्याउन लागि रहेको सुनाउनुभयो ।

माथिल्लो हेवा जलबिद्युत् निर्माणको क्रममा क्षतिपूर्तीको माग गर्दै आन्दोलन गर्ने दर्जनौं स्थानीयबासीलाई प्रहरीले पक्राउ समेत गरेको थियो । लोडसेडिङ मुक्त पाँचथर जिल्लामा थप हाइड्रो निर्माण सम्पन्न भै परीक्षण प्रसारण हुन लाग्दा स्थानीयबासीहरु खुशी भएका हुन् ।

पाँचथर जिल्लामा चार जलबिद्युत् मध्ये बि.के. र खोरङ्गा खोला जलबिद्युत् बिगतदेखि संचालन भैरहेको छ । तल्लो हेवाखोला जलबिद्युत्को ५० प्रतिशत निर्माण कार्य भैसकेको छ । काबेली कोरीडोर निर्माणमा भइरहेको ढिलाइले माथिल्लो हेवाखोला जलबिद्युत्बाट उत्पादित विद्युत् प्रसारणमा भने समस्या उत्पन्न हुने देखिएको छ ।

श्रोत: कान्तिपुर, २०७३/०४/२७

विद्युत् उत्पादन कम्पनी छिट्टै

बलराम बानियाँ

सरकारी तथा सर्वसाधारणको लगानीमा जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न एक/डेढ साताभित्रै सरकारले छिट्टै पब्लिक कम्पनी स्थापना गर्ने भएको छ ।

जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा जनस्तरबाट ठूलो लगानी जुटाउने वातावरण बनाउन उक्त कम्पनीमा सर्वसाधारणको सेयर ३० प्रतिशत राखिने जानकारी ऊर्जा मन्त्रालयका सहप्रवक्ता गोकर्ण पन्थले दिए । जलविद्युत् आयोजना र प्रसारण लाइन निर्माण तथा बिजुली वितरणसम्बन्धी तीन वटा दायित्व भएको विद्युत् प्राधिकरणको काम प्रभावकारी हुन नसकेको निष्कर्ष निकाल्दै सरकारले ऊर्जा मन्त्रालयको प्रस्तावमा विद्युत् आयोजना मात्र निर्माण गर्ने 'विद्युत् उत्पादन (जेनेरेसन) कम्पनी' स्थापना गर्न लागेको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयका सचिव सुमन शर्माका अनुसार कम्पनीले विद्युत् आयोजनाको अध्ययन र निर्माणको काम मात्र गर्ने छ । विद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने एक मात्र दायित्व हुने छिट्टै नयाँ पब्लिक कम्पनी खोल्ने प्रस्तावमा अर्थ मन्त्रालयले सहमति दिइसकेको जानकारी दिए । 'ऊर्जामन्त्री नियुक्त भएर आउनासाथ कम्पनी स्थापना गर्ने प्रस्ताव मन्त्रपरिषदमा लाने निर्णय ऊर्जा मन्त्रालयले गर्ने छ,' सचिव शर्माले कान्तिपुरसित भने, 'मन्त्रपरिषदले अनुमोदन गरेपछि ऊर्जा मन्त्रालयको मातहतमा 'विद्युत् उत्पादन कम्पनी' स्थापना गरिने छ ।'

'ऊर्जा मन्त्रालय प्राधिकरणलाई तीन वटै दायित्व उत्पादन (आयोजना निर्माण), प्रसारण लाइन निर्माण र वितरणको जिम्मा दिँदा काम प्रभावकारी हुन नसकेको निष्कर्षमा धेरै पहिल्यै पुगेको हो । विद्युत् आयोजना निर्माणको कामलाई प्रभावकारी बनाउन त्यही एउटा उद्देश्य मात्र राखी छिट्टै पब्लिक कम्पनी खोल्न लागिएको हो,' ऊर्जा अर्का अधिकारीले कान्तिपुरसित भने ।

मन्त्रपरिषदको निर्णय लगत्तै 'विद्युत् उत्पादन कम्पनी' कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता गरेर खोलिने छ । मन्त्रपरिषदले विद्युत् आयोजना निर्माण गर्न र प्रसारण लाइन (ग्रिड) बनाउन छुट्टाछुट्टै दुई कम्पनी खोल्न यसअघि नै सैद्धान्तिक सहमति दिइसकेको छ । सरकारले विद्युत् उत्पादन कम्पनी र ग्रिड कम्पनी स्थापना गर्न चालू आर्थिक वर्षको बजेटमा १ अर्ब रुपैयाँ छुट्ट्याएको छ । सरकारले ऊर्जा मन्त्रालयको प्रस्तावमा पहिलो चरणमा विद्युत् उत्पादन कम्पनी स्थापना गर्न लागेको हो । विद्युत् उत्पादन कम्पनी स्थापना गरी काम सुरु भएलगत्तै ग्रिड कम्पनी खोलिने जानकारी

स्रोतले दिए ।

सरकारले सुरुमा ५० करोड पुँजी राखेर विद्युत् उत्पादन कम्पनी स्थापना गर्ने छ । ऊर्जा मन्त्रालयका एक अधिकारीका अनुसार कम्पनीमा सरकारको ५१ प्रतिशत स्वामित्व राखिने छ भने सर्वसाधारणलाई ३०, जलविद्युत् विकास तथा लगानी कम्पनी र इच्छुक कम्पनीलाई १९ प्रतिशत सेयर दिइने छ । कम्पनीमार्फत आयोजना निर्माण गर्दा सर्वसाधारणले विद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्दै जान पाउने छन् । पब्लिक कम्पनीले निर्माण गर्ने हरेक आयोजनामा सरकार र सर्वसाधारणको सेयर रहने छ ।

विद्युत् उत्पादन कम्पनी स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने सबै नियमावलीको मस्यौदासमेत तयार भइसकेका छन्

।

कम्पनी खुल्नासाथ विद्युत् प्राधिकरणबाट प्राविधिकहरू सुरुवा गरेर ल्याउने र नयाँ नियुक्ति गरी यसैमार्फत विद्युत् आयोजना निर्माण गर्न अध्ययन लगायतका काम सुरु गर्ने योजना ऊर्जा मन्त्रालयको छ । विकास समिति बनाएर अघि बढाइएका जलविद्युत् आयोजनाहरूलाई विद्युत् उत्पादन कम्पनीमार्फत ल्याएर अघि बढाउने सोच ऊर्जा मन्त्रालयको छ तर निर्णय भने भइसकेको छैन ।

केही समयपछि खोलिने ग्रिड कम्पनीमा समेत ५० करोड रुपैयाँ पुँजी राखिने छ । ग्रिड कम्पनी खुलेपछि देशभर नयाँ प्रसारण लाइन निर्माणको सबै काम गर्ने छ । सरकारले यसअघि विद्युत् प्राधिकरणलाई टुक्र्याएर उत्पादन, ग्रिड र वितरण हेर्ने तीन वटा छुट्टाछुट्टै कम्पनी बनाउने योजना अघि सारेको थियो । प्राधिकरणका कर्मचारीले विरोध गरेपछि त्यो योजना अघि बढ्न सकेको थिएन ।

ऊर्जा मन्त्रालयको प्रस्तावमा विद्युत् प्राधिकरणलाई नटुक्र्याई पहिलो चरणमा विद्युत् उत्पादन कम्पनी र दोस्रो चरणमा ग्रिड कम्पनी स्थापना गर्न लागिएको हो । दुइटै नयाँ कम्पनी खुलेपछि पनि प्राधिकरणले निर्माण र अध्ययन गरिरहेका आयोजना उसैले अघि बढाउने छ भने बिजुली बिक्री वितरणको कामसमेत गर्ने छ । नयाँ आयोजनाको अध्ययन र निर्माण भने भने विद्युत् उत्पादन कम्पनीले गर्ने छ । 'विद्युत् आयोजनाले हाल गरिरहेको काम उसैले गर्ने छ, बिजुली वितरणको कामसमेत उसैले गर्ने छ,' ऊर्जा मन्त्रालयका एक अधिकारीले भने ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०४/२८

सुनकोसी विद्युत् केन्द्रबाट केही दिनमै उत्पादन सुचारु

सिन्धुपाल्चोकको भोटेकोसी नदीमा गत असार २१ गते राति आएको बाढीले क्षति पुर्याएपछि बन्द भएको १०.०५

मेगावाटको सुनकोसी जलविद्युत् केन्द्रबाट केही दिनभित्रै उत्पादन सुरु हुने भएको छ ।

बाँधस्थलमा नदी फर्काएर जोडतोडका साथ काम भइरहेको हुँदा यन्त्रले निरन्तर रूपमा काम दिएमा साताभित्रै सम्पन्न भई पुनः उत्पादन सुरु गरिने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण सुनकोसी केन्द्रका उत्पादन प्रमुख सुरज दाहालले जानकारी दिए ।

जुरे पहिराले करोडौं मूल्य बराबरको भौतिक क्षतिपछि बन्द आयोजनालाई केही महिनाको प्रयासमा तीन

टर्वाइनमध्ये दुई वटा चालु गरी सात मेगावाट क्षमताको विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको थियो ।

गत असार २१ मा भोटेकोसीमा आएको बाढीले पुनः क्षति पुर्याई बन्द आयोजनालाई एक सातापछि सञ्चालनमा ल्याइए पनि चार घन्टापछि नै बन्द भएको थियो ।

भूकम्प र बाढीले बाँधमा ठूलो क्षति पुगेपछि सञ्चालन गर्न रु ७० लाख बजेटमा ठेक्का दिइएको थियो । ठेक्काको काम सम्पन्न भइसकेपछि बाढीले सबै बगाएको छ ।

अब १०/१२ लाख खर्चमा सबै काम हुने र दुई वटा टर्वाइन चालु गराई पाँचदेखि सात मेगावाट विद्युत् साताभित्रै उत्पादन हुने प्रमुख दाहालले बताए ।

केन्द्रका अनुसार भूकम्पबाट करिब ५० करोड मूल्य बराबरको भौतिक सम्पत्ति क्षति भएको थियो । भूकम्पबाट ४५

मेगावाटको माथिल्लो भोटेकोसी, ३.१ मेगावाटको भैरवकुण्ड र ४.२ मेगावाटको बरम्ची आयोजनासमेत कुल ५२.३

मेगावाटका तीन आयोजना पूर्णरूपमा बन्द भएका छन् । रासस